

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DOKÜMAN İNCELEME UZMANLARINA İMZA İNCELEMELERİYLE İLGİLİ
YETERLİLİK TESTLERİNİN UYGULANMASI ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA
Salih SALA
DİSİPLİNLERARASI ADLİ TIP ANABİLİM DALI
FİZİK İNCELEMELER VE KRİMİNALİSTİK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
DANIŞMAN
Prof. Dr. Maksut COŞKUN
2006 - ANKARA

i

ii

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Fizik İncelemeler ve Kriminalistik Programı
çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

27.07.2006

Prof. Dr. Tülin SÖYLEMEZOĞLU

A.Ü. Adli Tıp Enstitüsü

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Maksut COŞKUN Prof. Dr. Kayhan MUTLU

Ankara Üniversitesi ODTÜ

Prof. Dr. İzzet DUYAR Doç. Dr. Yaşar BİLGE

Ankara Üniversitesi Ankara Üniversitesi

iii

ÖNSÖZ

Adlî makamlara intikal eden sahtecilik vakalarında; sahte belge tanzim edilmesi, haksız kazanç sağlama, dolandırıcılık, ticari ilişkilerde kullanılan (çek, senet, bono vb.) belgeler, miras ilişkileri, menkul ve gayri menkul kira sözleşmeleri, özel ve resmi kuruluşlarda kullanılan birçok evrakın tanziminde imza sahteciliğine rastlanılmaktadır.

İmza sahteciliği kötü niyetli olarak farklı bir şahıs tarafından yapılabildiği gibi, imza sahibi tarafından gelecekte kendisini yükümlülükten kurtarmak için kendi orijinal imzası yerine inkar kastıyla ya da uydurma olarak farklı bir imza atılmak suretiyle de yapılabilmektedir. Bazen de işin yürümesi için işlem esnasında yetkili imza sahibinin olmaması durumunda yakın mesai arkadaşları ya da aile fertlerinden birisi tarafından ilgilinin yerine imza atılmak suretiyle itiraza konu olabilmektedir. Adlî davalarda itiraza konu olan imzanın kime ait olduğunun belirlenmesi hususunda Adlî İmza İnceleme uzmanlarına baş vurulur.

Bu alanda inceleme yapacak uzman personelin konunun ehli olduğunu belirlemek amacıyla, almış olduğu eğitim, yapmış olduğu

çalışmalar, alanıyla ilgili çıkarmış olduğu yayınlar, imza incelemesinde yeterliliğinin belirlenmesi, sahip olduğu sertifikaların istenilmesi halinde inceleme istek (müşteri) makamlarına döküm halinde sunulması gerektiği düşüncesindeyim.

Çalışmama katkılarından dolayı, bilimsel alandaki rehberliğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Maksut COŞKUN'a ve değerli hocam Prof. Dr. Tülin SÖYLEMEZOĞLU'na saygılarımı sunarım.

Bu çalışmada, imzaları üzerinde inceleme yapılması hususunda gönüllü olarak çalışmaya katılan Jandarma Genel Komutanlığı 23 ncü dönem Olay Yeri İnceleme Kursiyerlerine, incelemeci olarak katılan M. Mustafa YARDIMCI, Mehmet KOCABADAK, Neriman ARSLAN, Nazmiye GÖKÇEDAĞ, Akın KIYILIOĞLU, Bekir TUNA, Murat ÇOBAN, Asuman AYDIN, İsmail ŞAHİN, Metin PİRİŞTİNALI, Cahit KUTLU, Rahmi GÜLTAKAR'a, incelemeci, aynı zamanda tezin hazırlanmasında, tabloların oluşturulmasında, mukayese imza örneklerinin alınmasındaki katkılarından dolayı Levent KIYMAZ ve Özlem KARSLI'ya, işbirliğinden dolayı Polis Kriminâl Laboratuvarları Daire Başkanlığına, kendilerine ayırmam gereken zamandan fedakarlık yapan eşim Dilek, çocuklarım Yücel Hüseyin ve İpekselin'e çok teşekkür ederim.

iv

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay ii

Önsöz iii

İçindekiler iv

Kısaltmalar Dizini vii

Şekiller Dizini viii

Çizelgeler Dizini x

1. GİRİŞ 1

1.1. Bilirkişi 4

1.2. Bilirkişi kavramının yasal yeri ve önemi 4

1.2.1. Bilirkişinin atanması 5

1.2.2. Bilirkişi olarak atanabilecekler 5

1.2.3. Bilirkişiliği kabul yükümlülüğü 6

1.2.4. Bilirkişi atama kararı ve incelemelerin yürütülmesi 7

1.2.5. Bilirkişi raporu, uzman mütalaası 8

1.2.6. Duruşmada bilirkişinin açıklaması 9

1.2.7. Bilirkişinin reddi 10

1.2.8. Görevini yapmayan bilirkişi hakkındaki işlem 10

1.3. Adlî amaçlı doküman inceleme kavramı ve kapsamı 10

1.4. Adlî amaçlı doküman incelemenin tarihsel gelişimi 12

1.4.1. Dünyadaki durum 12

1.4.2. Türkiye'deki durum 16

1.5. Sahtecilik ve sahtecilik çeşitleri 19

1.6. İmza hakkında bilgi 21

1.7. İmza sahteciliği ve çeşitleri 24

1.7.1. Serbest taklit yöntemi 25

1.7.2. Bakarak taklit yöntemi 26

1.7.3. Üsten kopya yöntemi	26
v	
1.7.4. Karbon kağıdı kullanılarak kopya yöntemi	27
1.7.5. Fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya	27
1.7.6. Pul transferi yöntemi	28
1.7.7. Belgeye transfer (fotokopi, tarayıcı, dijital fotoğraflama)	29
1.7.8. Uydurma suretiyle atılan imzalar	29
1.7.9. İnkâr kastıyla atılan imzalar	29
1.8. İmza inceleme uzmanlarının eğitimi	30
1.9. Adlî imza incelemesi	31
1.9.1. Tetkik konusu imza	33
1.9.2. Mukayese imza	33
1.9.2.1. Mukayese imzaların temini	34
1.9.2. 2. Huzurda mukayese imza örneklerinin temin edilmesi	35
1.9.2. 3. Samimi mukayese imza örneklerinin temin edilmesi	36
1.9.2.4. Adlî imza inceleme ve karşılaştırmasında hipotezin oluşturulması	37
1.10 Adlî imza incelemesinde kullanılan kanaat dereceleri	39
1.11. Yeterlilik ve yeterlilik testi	41
1.12. Tezin amacı	42
2. GEREÇ VE YÖNTEM	46
2.1. Gereç	46
2.2. Yöntem	46
3. BULGULAR	61
3.1. Bir Numaralı İncelemeci	61
3.2. İki Numaralı İncelemeci	63
3.3. Üç Numaralı İncelemeci	65
3.4. Dört Numaralı İncelemeci	67
3.5. Beş Numaralı İncelemeci	69
3.6. Altı Numaralı İncelemeci	72
3.7. Yedi Numaralı İncelemeci	74
3.8. Sekiz Numaralı İncelemeci	76
vi	
3.9. Dokuz Numaralı İncelemeci	78
3.10. On Numaralı İncelemeci	80
3.11. Onbir Numaralı İncelemeci	81
3.12. Oniki Numaralı İncelemeci	84
4. TARTIŞMA	88
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	92
ÖZET	96
SUMMARY	97
KAYNAKLAR	98
ÖZGEÇMİŞ	101
vii	

KISALTMALAR DİZİNİ

ASQDE American Society of Questioned Document Examiners

CMK Ceza Muhakemesi Kanunu

Dok. Doküman

EDEWG European Document Experts Working Group

ENFHEX Network of European Handwriting Experts Working Group

ENFSI European Network of Forensic Science Institutes

FSS Forensic Science Laboratory

HUMK Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

İnc. İnceleme

KAM Karşılaştırma Materyali

M Mukayese

MPFSL Metropolitan Police Forensic Science Laboratory

S. Sayfa

SSYT Standart Seviye Yeterlilik Testi

TCK Türk Ceza Kanunu

TEM Tetkik Edilecek Materyal

T Tetkik

T.C. Türkiye Cumhuriyeti

Uz. Uzman

Yrd. Yardımcısı

viii

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.6.1: Gazi Mustafa KEMAL adına imza 22

Şekil 1.6.2: Kemal ATATÜRK adına imza 22

Şekil 2.2.1: İmza örneği 47

Şekil 2.2.2: İmza örneği 47

Şekil 2.2.3: İmza örneği 47

Şekil 2.2.4: İmza örneği 47

Şekil 2.2.5: İmza örneği 47

Şekil 2.2.6: İmza örneği 47

Şekil 2.2.7: İmza örneği 47

Şekil 2.2.8: İmza örneği 47

Şekil 2.2.9: İmza örneği 47

Şekil 2.2.10: İmza örneği 47

Şekil 2.2.11: İmza örneği 48

Şekil 2.2.12: İmza örneği 48

Şekil 2.2.13: İmza örneği 48

Şekil 2.2.14: İmza örneği 48

Şekil 2.2.15: İmza örneği 48

Şekil 2.2.16: İmza örneği 48

Şekil 2.2.17: İmza örneği 48

Şekil 2.2.18: İmza örneği 48

Şekil 2.2.19: İmza örneği 48

Şekil 2.2.20: İmza örneği 44

Şekil 2.2.21: Testte kullanılmak üzere pul üzerine ve açığına oturarak atılmış imzaların ve senedin genel

görüntüsü. 49

Şekil 2.2.22: Testte kullanılmak üzere oturarak atılmış imzaların ve senedin genel görüntüsü 49

Şekil 2.2.23: Testte kullanılmak üzere ayakta atılmış imzaların ve senedin genel görüntüsü. 50

ix

Şekil 2.2.24: Testte kullanılmak üzere oturarak inkar kastıyla atılmış imzaların ve senedin genel görüntüsü. 50

Şekil 2.2.25: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış gerçek imzalar "SSYT-1-C" 51

Şekil 2.2.26: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış serbest taklit imzalar "SSYT-11-D" 51

Şekil 2.2.27: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış bakarak taklit imzalar "SSYT-8-Ç" 51

Şekil 2.2.28: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış üstten kopya imzalar "SSYT-3-B" 52

Şekil 2.2.29: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış karbon kağıdı kullanılarak kopya imzalar "SSYT-4-B" 52

Şekil 2.2.30: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya imzalar "SSYT-7-D" 52

Şekil 2.2.31: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış pul transferi ve bakarak taklit imzalar "SSYT-14-D" 52

Şekil 2.2.32: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış fotokopi makinesi kullanılarak belgeye transfer edilmiş imzalar "SSYT-17-A" 53

Şekil 2.2.33: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış farklı bir şahıs tarafından uydurma suretiyle atılmış imzalar "SSYT-10 Ç" 53

Şekil 2.2.34: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış şahsın kendisi tarafından inkar kastıyla atılmış imzalar "SSYT-8-D" 53

Şekil 2.2.35: Testte kullanılmak üzere mukayese amaçlı alınmış samimi imza formatı. 54

Şekil 2.2.36: Testte kullanılmak üzere mukayese amaçlı alınmış samimi yazı ve imza formatı. 55

Şekil 2.2.37: Testte kullanılmak üzere mukayese amaçlı alınmış huzurda imza formatı. 56

Şekil 2.2.38: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış inceleme ve kanaat oluşturma tablosu. 57

x

ÇİZELGELER TABLolar DİZİNİ

Çizelge 1.5.1: 765 Sayılı Türk Ceza Kanununa göre sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilen 2000-2004 tarihleri arasında adli mercilerde görülen dava sayısının istatistiği. 20

Çizelge 1.12.1: Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Kriminal Laboratuvarlarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza

incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge. 42

Grafik 1.12.1: Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Kriminâl Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik. 42

Çizelge 1.12.2: Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge. 42

Grafik 1.12.2: Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Lâboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik. 43

Çizelge 1.12.3: Jandarma Genel Komutanlığı Ankara Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge. 43

Grafik 1.12.3: Jandarma Genel Komutanlığı Ankara Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik. 43

xi

Çizelge 1.12.4: Jandarma Genel Komutanlığı Van Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge. 44

Grafik 1.12.4: Jandarma Genel Komutanlığı Van Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik. 44

Çizelge 1.12.5: Jandarma Genel Komutanlığı Bursa Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge. 44

Grafik 1.12.5: Jandarma Genel Komutanlığı Bursa Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik. 44

Çizelge 2.2.1: Teste incelemeci olarak katılacakların listesi ve nitelikleri. 59

Çizelge 2.2.2: Teste incelemeci olarak katılanların verdiği kanaat ve tespitlerin doğruluğu belirlemek üzere oluşturulan kontrol tablosu 60

Tablo 3.1.1: Bir Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 61

Tablo 3.2.1: İki Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 63

Tablo 3.3.1: Üç Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 65

Tablo 3.4.1: Üç Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 67

Tablo 3.5.1: Beş Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 69

xii

Tablo 3.6.1: Altı Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 72

Tablo 3.7.1: Yedi Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 74

Tablo 3.8.1: Sekiz Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 76

Tablo 3.9.1: Dokuz Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 78

Tablo 3.10.1: On Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 80

Tablo 3.11.1: Onbir Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 81

Tablo 3.12.1: Oniki Numaralı İncelemecinin inceleme soncunda verdiği kanat ve sonuçların değerlendirme tablosu. 84

Çizelge 4.1: Teste incelemeci olarak katılanların hizmet yılı ve başarı yüzdesini gösteren izelge. “+ sayı” müspet ya da menfi kanaat bildirilemeyenler. 86

Çizelge 3.2: Hata sayısını ve oranlarını gösteren izelge. 87

Tablo 5.1: İnceleme kanaat bildirme tablosunun gerçek olgular üzerinde imza incelemesi yaparken kullanılması önerilen şeklinin n yüzü. 94

Tablo 5.1: İnceleme kanaat bildirme tablosunun gerçek olgular üzerinde imza incelemesi yaparken kullanılması önerilen şeklinin arka yüzü. 95

1

1. GİRİŞ

Günlük yaşamda kullandığımız banknot, abonman bileti, fatura, ikamet ilmühaberi, doktor raporu, banka dekontu, dilekçe, mektup, bandrol, damga ve posta pulu, pasaport, kimlik kartı, sürücü belgesi, ticari ilişkide kullanılan ek, senet, poliçe gibi kıymetli belgeler ile defter, kitap, mühür, damga vb. materyaller doküman olarak ifade edilmektedir.

Dokümantasyon ise belgelemek, kanıtlamak, ispat etmek anlamını taşımaktadır. Kim olduğunuz; kimlik kartı, pasaport, sürücü belgesi ya da

bunların yerine geçen bir belge ile ispat edilebilmektedir. Mülkiyetinizde bulunan gayri menkulün size ait olduğu tapu ya da noter tarafından onaylanan bir devir sözleşmesiyle kanıtlanabilmektedir. Motorlu bir araca sahip olduğunuz araç ruhsatıyla belgelenebilmektedir. Ayrıca, dokümantasyon bu belgelerin tanzim edilmesinden önceki işlemleri de kapsar, örneğin yeni doğmuş bir çocuğa kimlik kartı çıkartmak için doğum raporu ile muhtarlıktan alınacak ikametgah ilmühaberi, araç ruhsatı çıkartmak için satış sözleşmesi ve vergi dairesine ait makbuzun ibraz edilmesi gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür (Sala, 2005-b).

Sektör haline gelen sahtecilik her geçen gün alanını daha da genişletiyor. Sahte güvenlik görevlileri, memur, hekim, kimlik kartı ve diplomalar, yazar kasa fişi, sağlık raporu ve reçete gibi akıllara durgunluk veren sahtecilik vakaları kamu güvenini zedelemekte, vatandaşlar arasında huzursuzluk ortamları yaratmaktadır. "Özel Güvenlik Yasası'nın değiştirilmesiyle sertifikasız güvenlik görevlisi çalıştırılması yasaklandı. Buna da çözüm bulan sahteciler, sahte sertifika hazırladı. Malatya' da düzenlenen operasyonda iki kişinin evinde 241 sahte sertifika ele geçirildi. Dolandırıcıların, sahte sertifikaları 500 YTL karşılığında işsiz gençlere sattığı belirlendi. Üniforma giyen ve telsiz taşıyan sahte güvenlik görevlilerinden sonra dolandırıcılar, bastırdıkları sahte polis başış makbuzları ile İstanbul'da 2

esnaftan para topluyor. Adının C. A. ve İstanbul Emniyet Müdürü Yardımcısı olduğunu belirten bir kişi İstanbul Fatih'te bakkallık yapan S. G.nin dükkanına gidip, polis kimliği göstermiş ve bu kişi S. G.ye 10 YTL eğitime katkınızdan dolayı teşekkür ederiz notu düşülen İl Emniyet Müdürü Yardımcısı imzalı bir makbuz uzatmıştır. Daha sonra bu durumdan şüphelenen G., emniyete başvurdu. Sonunda o kişinin polis görevlisi olmadığı ortaya çıkmıştır. Bir kişiyi göz altına alan polis, çok sayıda polis kimliği ve rozeti ele geçirmiştir. Ankara Mali Büro ekipleri, çalışanlara yüzde 2'lik komisyon karşılığında sahte fiş pazarlayan 6 kişiyi yakalamıştır. Operasyon kapsamında yapılan aramada 600.000 YTL'lik sahte yazar kasa fişi ele geçirdi. Adana'da operasyon düzenleyen güvenlik güçleri piyasada zor bulunan ilaçları sahte rapor, karne ve reçetelerle temin eden bir şebeke ortaya çıkarmıştır. 19 kişinin gözetimine alındığı operasyonda 50 sağlık karnesi, 152 reçete ve 19 sahte sağlık raporu ele geçirildiği bildirilmiştir." (Tapan, 2006).

Yukarıda ifade edilen belgelerin kendisi ve üzerinde bulunan yazı, imza ve baskı özelliklerinin hepsi adlî amaçlı doküman inceleme alanına girebilir. Bu konuyla ilgili davalarda uyuşmazlık konusu suç ve olayı aydınlatmaya yarayan delil üzerinde tetkik edilecek husus belgenin kendisi (sahtecilik yönünden) olabildiği gibi, belge üzerindeki yazı, imza, kalem mürekkebi gibi unsular da tetkik edilebilir. Adlî doküman incelemeleri sadece soruşturmaya konu olan belge incelemeleriyle sınırlı değildir. Yazı ve imza incelemelerinde yazıyı kimin yazdığı ya da hangi tip yazı makinesinde yazıldığı, imza incelemelerinde tetkik edilecek imza sahibine mi aittir yoksa farklı bir şahıs tarafından mı atılmıştır, belge orijinal midir, kısmen ya da tamamen sahte olarak mı imal edilmiştir gibi hususlar araştırılırken soruşturmanın ve davanın sonucunu doğrudan etkileyen karşılaştırma

materyalleri de önemlidir. Bu sebeple adlî belge incelemelerinde karşılaştırma materyali olarak mukayese yazı, imza ve orijinal belgelere (kimlik kartı, pasaport, banknot, özel matbu belgeler vb..) ihtiyaç duyulmaktadır. Uzman tarafından yazı ve imza incelemelerinde sağlıklı ve şüpheye yer vermeyecek şekilde tetkik yapılabilmesi için mukayese edilecek

3

yazı ve imzalarla ilgili materyallerin uygun yerlerden araştırılması ve tetkike imkan sağlayacak şekilde temin edilerek uzmana gönderilmesi, gereksiz zaman kaybını önleyecek, kanaat ve tespitlerin doğru oluşmasını sağlayacaktır.

Adlî yazı ve imza incelemesi grafoloji, kimya, fizik, psikoloji, antropoloji, kriminoloji gibi çeşitli bilimlerden yararlanan bir disiplindir. Kendine özgü tutarlı inceleme kuralları vardır. Ancak, ülkemizde ve dünyada yazı ve imza incelemesi yapan uzmanlara uygulanan bir lisans ya da ön lisans eğitim programı yoktur. Bu alanda çalışan uzmanlar eğitimlerini usta çırak ilişkisi içerisinde nazari ve uygulamalı olarak yapmaktadır. Yazı ve imza incelemelerinde uzman personel inceleme sonucunda oluşturduğu görüşlerini raporda kesin karar belirtmek yerine kanaat derecesi kullanarak bildirir. İnceleme sonucunda verilen kanaat uzmanların kendi görüşünü yansıtır, dava dosyası içerisinde aynı tetkik konusu materyaller üzerinde bulunan imzalar ile ilgili iki farklı uzmanın farklı görüş bildirdikleri raporlar da mevcuttur. Bu da bir imza incelemesinde işin doğası gereği değişkenlerin fazla olmasından kaynaklanmaktadır. En önemli etken de imza inceleme uzmanının kendisidir. Bu noktada uzmana uygulanan eğitim programı, onu eğiten kurumun imkan ve kabiliyeti ile eğitmen personelin bilgi, tecrübe ve donanımı önem kazanmaktadır. Yargının sağlıklı işlemesi için imza inceleme uzmanının yeterliğinin hem çalıştığı kurum tarafından, hem de imza inceleme isteğinde bulunan makam tarafından iyi saptanması gerekir. İmza inceleme uzmanının yeterliliği kurum tarafından eğitim ve belirli dönemlerde yeterlilik testi uygulanarak ya da talep makamları tarafından çapraz sorgu tekniği ile tespit edilebilir.

4

1.1. Bilirkişi

Bilirkişi; “belirli bir konudan iyi anlayan ve bir anlaşmazlığı çözümlmek için kendisine başvuru kimse, uzman, ehlihibre, ehliivukuf veya eksperdir.”
“Hukuki çözümlenmesi özel veya bilimsel bilgiye dayanan konularda oyuna veya düşüncesine başvuru kimse, ehlihibre, ehliivukuftur.”
(www.tdk.gov.tr)

Bilirkişi: Çözümü; uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşü sözlü ya da yazılı olarak vermesi için başvuru gerçek veya tüzel kişidir.

1.2. Bilirkişi Kavramının Yasal Yeri ve Önemi

Türkiye Cumhuriyeti anayasa ile güvence altına alınmış bir hukuk devletidir. Yasama, yürütme ve yargı erkinin birbirinden ayrıldığı demokratik rejimlerde devletin işleyişi insan haklarına saygı ve hukuk kuralları çerçevesinde yürütülmektedir. Kurallar yazılı olmakla birlikte uygulamada da yerini alırsa hukuk devleti olmanın gereği yerine getirilmiş olur.

Adlî bilimlerin temel amacı işkence ve kötü muameleyi önleyerek, suçu aydınlatmak ve suçluyu ele geçirmektir. Günümüzde delilden suça ve suçluya gitmek demokrasisi gelişmiş hukuk devletlerinin vazgeçilmezleri arasındadır. Çağdaşlaşmak ve demokratik hukuk kurallarını işletmek adına devletimiz tüm kurum ve kuruluşlarıyla büyük bir çaba içerisinde. Bu kapsamda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adlî Yargı Adalet Komisyonlarınca Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) ile bilirkişilik müessesesini yasal bir zemine oturtmuştur.

5

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamlı olarak bilirkişilerin hangi usul ve esaslarda seçileceğini aşağıdaki maddelerde belirtmiştir.

1.2.1. Bilirkişinin Atanması (Madde-63)

Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'ysen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukukî bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi dinlenemez.

Bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması yetkisi hâkim veya mahkemeye aittir. Birden çok bilirkişi atanmasına ilişkin istemler reddedildiğinde de aynı biçimde karar verilir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı da bu maddede gösterilen yetkileri kullanabilir.

1.2.2. Bilirkişi Olarak Atanabilecekler (Madde-64)

Bilirkişiler, il adlî yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen bir listede yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilirler. Cumhuriyet savcıları ve hâkimler, yalnız buldukları il bakımından yapılmış listelerden değil, diğer illerde oluşturulmuş listelerden de bilirkişi seçebilirler. Bu listelerin düzenlenmesine veya listelerde yer verilenlerin çıkarılmalarına ilişkin esas ve usuller, yönetmelikte gösterilir.

Atama kararında, gerekçesi de gösterilmek suretiyle, birinci fıkrada belirtilen listelere girmeyenler arasından da bilirkişi seçilebilir.

6

Kanunların belirli konularda görevlendirdiği resmî bilirkişiler öncelikle atanırlar. Ancak kamu görevlileri, bağlı buldukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar.

Bilirkişi olarak atanan bir tüzel kişi ise, kendisi adına incelemeyi yapacak gerçek kişi veya kişilerin isimlerini, bilirkişi atayacak yargı merciinin onayına sunar.

Listelere kaydedilen bilirkişiler, il adlî yargı adalet komisyonu huzurunda "Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." sözlerini tekrarlayarak yemin ederler. Bu bilirkişilere görevlendirildikleri her işte yeniden yemin verilmez.

Listelerde yer almamış bilirkişiler, görevlendirildiklerinde kendilerini atamış olan merci huzurunda yukarıdaki fıkrada öngörülen biçimde yemin

ederler. Yeminin yapıldığına ilişkin tutanak hâkim veya Cumhuriyet savcısı, zabıt kâtabi ve bilirkişi tarafından imzalanır.

Engel bulunan hâllerde yemin yazılı olarak verilebilir ve metni dosyaya konulur. Ancak bu hâle ilişkin gerekçenin kararda gösterilmesi zorunludur.

1.2.3. Bilirkişiliği Kabul Yükümlülüğü (Madde-65)

Aşağıda belirtilen kişi veya kurumlar, bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler:

Resmî bilirkişilikle görevlendirilmiş olanlar ve 64 üncü maddede belirtilen listelerde yer almış bulunanlar.

7

İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler.

İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar.

1.2.4. Bilirkişi Atama Kararı ve İncelemelerin Yürütülmesi (Madde-66)

Bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin kararda, cevaplandırılması uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren sorularla inceleme konusu ve görevin yerine getirileceği süre belirtilir. Bu süre, işin niteliğine göre üç ayı geçemez. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre, bilirkişinin istemi üzerine, kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla en çok üç ay daha uzatılabilir. Belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişi hemen değiştirilebilir. Bu durumda bilirkişi, o ana kadar yaptığı işlemleri açıklayan bir rapor sunar ve görevi sebebiyle kendisine teslim edilmiş olan eşya ve belgeleri hemen geri verir. Bu bilirkişi, 64 üncü maddede öngörülen listelerden çıkarılabileceği gibi; gecikme dolayısıyla uğranılmış zararları ödemesine de karar verilebilir.

Bilirkişi, görevini, kendisini atamış olan merci ile ilişki içinde yerine getirir, gerektiğinde bu mercie incelemelerindeki gelişmeler hakkında bilgi verir, yararlı görülecek tedbirlerin alınmasını isteyebilir.

Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla bilgi edinmek için şüpheli veya sanık dışındaki kimselerin de bilgilerine başvurabilir. Bilirkişi, uzmanlık alanına girmeyen bir sorun bakımından aydınlatılmasını isteyecek olursa; hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, nitelikli ve konusunda bilgisiyle tanınmış kişilerle bir araya gelmesine izin verebilir. Bu şekilde çağrılan kişiler

8

yemin eder ve verecekleri raporlar, bilirkişi raporunun tamamlayıcı bir bölümü olarak dosyaya konulur.

İlgililer de merciinden, incelemeler yapılırken bilirkişiye teknik nitelikte bilgiler verebilecek olan ve ismen belirleyecekleri kişileri dinlemeleri veya bazı araştırmaların yapılması hususlarında karar verilmesini isteyebilir.

Gerekli olması halinde, bilirkişi, mağdur, şüpheli veya sanığa mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı aracılığı ile soru sorabilir.

Ancak, mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin doğrudan soru sormasına da izin verebilir. Muayene ile görevlendirilen hekim bilirkişi, görevini yerine getirirken zorunlu saydığı soruları, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve müdafî bulunmadan da mağdur, şüpheli veya sanığa doğrudan doğruya yöneltebilir.

Bilirkişiyeye inceleyeceği şeyler mühür altında verilmeden önce bunların listesi ve sayımı yapılır. Bu hususlar bir tutanakla belirlenir. Bilirkişi, mühürlerin açılmasını ve yeniden konulmasını yine tutanakla belirtmek ve bir liste düzenlemekle yükümlüdür.

1.2.5. Bilirkişi Raporu, Uzman Mütalâası (Madde-67)

İncelemeleri sona erdiğinde bilirkişi yaptığı işlemleri ve vardığı sonuçları açıklayan bir raporu, kendisinden istenen incelemeleri yaptığını ayrıca belirterek, imzalayıp ilgili mercie verir veya gönderir. Mühür altındaki şeyler de ilgili mercie verilir veya gönderilir ve bu husus bir tutanağa bağlanır. Birden çok atanmış bilirkişiler değişik görüşleri yansıtmışlarsa veya bunların ortak sonuçlar üzerinde farklı görüşleri varsa, bu durumu gerekçeleri ile birlikte rapora yazarlar.

9

Bilirkişi raporunda, hâkim tarafından yapılması gereken hukukî değerlendirmelerde bulunulamaz.

Bilirkişi tarafından düzenlenen rapor örnekleri, duruşma sırasında Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanunî temsilciye doğrudan verilebileceği gibi; kendilerine iadeli taahhütlü mektupla da gönderilebilir.

Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanunî temsilciye süre verilir. Bu kişilerin istemleri reddedildiğinde, üç gün içinde bu hususta gerekçeli bir karar verilir. Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanunî temsilci, yargılama konusu olayla ilgili olarak veya bilirkişi raporunun hazırlanmasında değerlendirilmek üzere ya da bilirkişi raporu hakkında, uzmanından bilimsel mütalâa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez.

1.2.6. Duruşmada Bilirkişinin Açıklaması (Madde-68)

Mahkeme, her zaman bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verebileceği gibi, ilgililerden birinin istemesi halinde de açıklamalarda bulunmak üzere duruşmaya çağırabilir.

Yaptıkları açıklamalardan sonra mahkeme başkanı veya hâkim, çekilmelerine izin vermedikçe, bilirkişiler duruşma salonunda kalırlar; ancak salona teker teker alınıp birbirinden ayrı olarak dinlenmeleri zorunlu değildir.

10

Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafii veya kanunî temsilcinin istemi üzerine bilimsel mütalâa hazırlayan uzmanın duruşmada dinlenmesi hususunda da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

1.2.7. Bilirkişinin Reddi (Madde-69)

Hâkimin reddini gerektiren sebepler, bilirkişi hakkında da geçerlidir. Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanunî temsilci, ret hakkını kullanabilirler. Hâkim veya mahkeme tarafından atanan bilirkişinin adı ve soyadı, engel sebepler olmadıkça ret hakkına sahip olanlara bildirilir.

Ret istemini davayı görmekte olan hâkim veya mahkeme inceler. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısınca kabul edilmeyen ret istemi sulh ceza hâkimince incelenir. Reddi isteyen kişi, bunun nedenini, dayandığı olguları göstererek açıklamakla yükümlüdür.

1.2.8. Görevini Yapmayan Bilirkişi Hakkındaki İşlem (Madde-71)

Usulünce çağrıldığı hâlde gelmeyen veya gelip de yeminden, oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişiler hakkında 60 ncı maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

1.3. Adlî Amaçlı Doküman İnceleme Kavramı ve Kapsamı

Adlî amaçlı doküman inceleme; adaletin tecellisi ve gerçeğin ortaya çıkarılması için hukuksal prosedürün ayrılmaz bir parçasıdır. Uyuşmazlık konusu bulgu ya da delil niteliğinde olan doküman ve üzerinde bulunan yazı,

11
imza, iz, işaret, vb. inceleme konularıyla ilgi tetkik, karşılaştırma ve analizler yapabilmek için teknik deneyim ve bilgi birikimi gerekmektedir.

Adlî doküman inceleme kavramı adlî makamların talepleri doğrultusunda gelişmiştir. Soruşturma, kovuşturma ve yargılama esnasında doküman inceleme kapsamına giren; yazı, imza, kimlik kartı, ruhsat, pasaport, kaşe-mühür- damga ve bunların izleri, banknot, damga ve posta pulu, fotokopi-faks-bilgisayar yazıcı çıktıları, mürekkep ve kağıt analizi, fulaj (kalem baskı) izi, intihar-tehdit-şantaj mektupları, çek-senet-bono gibi kıymetli evraklar ile tahrif edilmiş bir çok materyallerin dava konusu olması durumunda; hâkim ya da savcı doküman inceleme uzmanlarının görüşlerine başvurma ihtiyacı duymuşlardır (Demirağ, 2000).

Adlî belge incelemesi hukuki işlemlerde kullanılmaya başlanan bir disiplin olmaktan ziyade, başlangıçtan itibaren hukuki bir gereksinim olarak doğmuş nadir disiplinlerdendir. Tarihsel süreç içerisinde bir meslek grubu olarak ortaya çıkması da 19. yüzyıl sonlarına doğru başlamıştır. Ancak, 20. yüzyılın başlarından itibaren adlî amaçlı doküman, yazı ve imza inceleme konusundaki taleplerin yoğunluğu bu alanda daha profesyonel ve teknik çalışmanın gerekli olduğunu ortaya koymuştur. İlk zamanlar hattat, öğretmen, polis, fizikçi, doktor gibi çeşitli meslek mensupları mahkemelerin doküman inceleme konusundaki bilirkişi ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Günümüzde ise gelişmiş lâboratuvar cihazlarıyla bu alanda deneyim kazanmış personel tarafından icra edilmektedir (Birincioğlu, 2005).

12

1.4. Adlî Amaçlı Doküman İncelemenin Tarihsel Gelişimi

1.4.1. Dünyadaki Durum

Yazılı kaynaklar; tarihsel süreç içerisinde uygarlığın ve yazının gelişimine paralel olarak en etkili iletişim aracı olma özelliğini her dönemde korumuştur. Sistemli olarak yazının kullanımı MÖ 4000 yıllarına kadar gider, doküman inceleme yönünden ilk vaka ise MÖ 1500 yıllarında yazıyı kullanmaya başlayan Çin İmparatorluğunda görülmüştür. Çin İmparatoru Han Wu sahte düzenlenen bir belge ile ilgili araştırma yaptırmış, belge üzerindeki yazının Liu Che isimli bir Çinli tarafından yazıldığını tespit ettirerek şahsı cezalandırmıştır (Demirağ, 2000).

Daha sonraki dönemlerde Avrupa'da gizli örgütlerin kendi aralarında

haberleşme aracı olarak kullandıkları mektuplar üzerindeki yazılardan kimlik tespiti yapma ve yazının sahibini bulma düşüncesiyle yazı incelemesi yapılmaya çalışılmıştır. MS 539 yılında Roma Hukuku içerisinde yer alan “Justinian Kuralı”nda el yazısının tanınması ve karşılaştırılması için temel kurallar tarif edilmiştir. Ancak, bu ve buna benzer çalışmalar 19. yüzyıl sonuna kadar doküman inceleme alanında yapılan cılız sistemli çalışmalar olarak kalmıştır.

16. yüzyılın ikinci yarısında İngiliz Paramentosunun sahteciliği suç sayması bu konuda atılan önemli adımlardan birisidir. Özellikle sahtecilikten dolayı meydana gelen kişisel ve kamusal kaybın çok ciddi olması nedeniyle, sahtecilik suçu 1634 yılında cezası ölüm olan suçlardan sayılmış ve bu durum yaklaşık iki yüzyıl kadar devam etmiştir. 16-19. yüzyıl arasında ceza ve medeni hukuk davalarında yazılı belgelerin delil olarak kabulü daha çok bunların yazarına ve kaynağına bağlıydı. El yazısının geçerli bir delil olarak kabulü için bir takım yöntemler geliştirilmiştir. İmza kullanılmadan önce yazılı

13
bir belgenin doğruluğunu ve geçerliliğini kanıtlamak için mühür mumu kullanılıyordu. Mühür mumu, evraktaki delikten geçen bez bir kurdelenin iki ucunu birleştirip özel bir motif yapılmak suretiyle oluşturuluyordu. Sonraları bu doğrulama yönteminin yerini imza aldı, ancak imzaya ilave olarak hukuki düzenleme tanıkların imzalarını da şart koşturmaya başladı. Birçok davada yazarın kimliğinin saptanması ek delil ve tanık ifadesini gerektirir olmuştur. Bu yöntem konudan anlayan bilirkişilerin yokluğundan kaynaklanıyordu. Yıllarca, neyin kabul edilebilir olduğu tartışıldı. Çünkü, verilen kararı desteklemek için evraktan bağımsız delil bulma gereksinimi söz konusuydu. Delillerin kabul edilebilir bir standarda ulaşması için birçok ilgili konunun aydınlatılması gerekiyordu. Bir süre tanıklığın kabul edilmesi yöntemi kullanıldı. Yargıçlar davaya konu olan bir belge üzerindeki yazıyı birileri bu el yazısının ilgili şahıs tarafından yazıldığına tanıklık ederse bu işlemi bir onaylama olarak kabul ediyordu. Bu nedenle birisinin el yazısını yıllar önce bir kez görmüş bir kişi davaya konu olan belge üzerindeki yazıyla ilgili doğrulayıcı tanıklık yapabiliyordu. Sağlıklı bir gerekçeye dayanmamasına rağmen bu tutum el yazısı incelemelerinde aidiyet tespiti için uzun bir süre kullanılmaya devam edilmiştir.

18. yüzyılın sonlarını doğru İngiliz yasalarında el yazısı teşhis edilebilir ve karşılıklı yazışan kişiler birbirlerinin el yazılarını kolayca tanıyabilir denilmekteydi. Fakat, bu tür bir tanıklığın geçerliliği çok kesin değildi. 18. yüzyılın sonlarından itibaren ise bu tanıklık reddedildi. Geçmişteki garipliklerden birisi de el yazısı konusunda kimin incelemeye yetkili olduğu konusu olmuştur. İlk olarak bu yetki jüriye verilmiştir. 1864 yılında çıkarılan bir İngiliz yasasında “El yazısında uzman bir kişiden istenen bir el yazısının özel bir şahsa ait olduğunun belirlenmesi değil, onun asıl görevi, iki el yazısı arasındaki benzerlikleri ya da farklılıkları bulmak ve kararı da mahkemeye bırakmaktır.” ifadesine yer verilmiştir (Birincioğlu, 2005).

14

İrlanda’da 1863 yılında çıkarılan yasada “Mahkemeler el yazısı teşhisinde uzman kişilerden görüş alınmalıdır.” ifadesi bulunmaktadır.

Kanada da ise İngiliz yasalarından esinlenerek 1868 yılından itibaren uzman görüşüne hukuken baş vurmuştur. Aynı yıllarda ABD’de mahkemeler için doküman incelemesi yapmak bağımsız bir meslek olarak gelişmeye başlamıştır. Eldeki tarihsel bilgilere bakıldığında, Amerika’da dokümanlarla ilgili bilirkişiliğin 19. yüzyılın ilk yarısında başladığını göstermektedir. Mahkeme kayıtları düzgün tutulmasa da ilk bilirkişiliklerin el yazısı ve imzayla ilgili olduğu açıktır. 1870 yılından itibaren mahkemeler bilirkişilik yapanların isimlerini mahkeme kayıtlarına geçirmişlerdir. 1880 yılında New York Eyalet Parlamentosunda resmi olarak yeni bir kanun hazırlanarak eski kanunun değiştirilmiş ve bu yeni kanunla adlî doküman incelemesine onay verilmiştir. Bu yüzyılın sonlarından itibaren uzman bilirkişilerden olan Albert S. Osborn, Daniel T. Ames ve William E. Hagan’ın isimleri mahkeme salonlarında sıkça duyulmaya başlanmıştır.

Mahkemeler de bilirkişilik yavaş yavaş el yazısı dışında birtakım başka belgeler üzerinde de yapılmaya başlandı. 19. yüzyılın sonlarında mürekkep incelemesinin bilirkişi marifetiyle yapılabileceğinin kabul edilmesi 1893 yılında New Jersey mahkemesi Levy V. Rust davasında daktilo yazısı ile ilgili inceleme yapılması konusunda yapılacak bilirkişi incelemesini kabul etmesi ile ilkler imza atılmıştır. 1890 yıllarından itibaren adlî doküman inceleme konusu genişlemeye ve konuyla ilgili ilk kitaplar yazılmaya başlanmıştır. “Tartışmalı El Yazıları Üzerine İnceleme” (Hagan, 1894).

“Belge Çalışması İçin Kullanım Klavuzu” (Frezer, 1899).

Ayrıca, daha sonraki yıllara damgasını vuran Amerikalı Albert S.

Osborn (1858-1946) 1990 yılının başlarında el yazısının teşhis edilmesinin 15

ayrı bir araştırma dalı olduğu fikrini ileri sürmüş ve savunmuştur. Yine Osborn daktilo, mürekkep ve kağıt incelemesini de doküman inceleme alanına katarak konuyu genişletmiştir.

Osborn kariyerine hattat eğitmeni olarak başlamış ve Rochester Üniversitesi’nde hattatlık konusunda dersler vermiştir. Kendisinden 1887 yılından sonra adlî doküman inceleme uzmanı olarak bahsedilmektedir. Bu tarihten 1946 yılındaki ölümüne kadar adlî doküman incelemenin her türlü alanında eserleri yayımlamıştır. Bunlardan “Questioned Documents” (Osborn, 1929) ve “Questioned Document Problems” (Osborn, 1946) adlı kitapları günümüzde hala bu alanda hazırlanmış en iyi kaynaklar olarak önemini korumaktadır.

Amerika’da 1913 yılından itibaren adlî doküman, imza ve yazı incelemesi konusunda bilirkişilik yapan kişiler belirli dönemlerde Osborn’un New Jersey Montclair’de bulunan işyerinde toplanarak adlî doküman inceleme alanındaki birçok konuyu tartışmaya başlamışlardır. Zamanla bu toplantılarda katılımcıların bir yazı hazırlamaları ve sunuş yapmaları gelenek haline gelmiştir. Yaklaşık otuz yıl sonra 02 Eylül 1942 yılında “American Society of Questioned Document Examiners” kısa adı ASQDE olan (Amerikan Şüpheli Belge İnceleme Uzmanlar Derneği) birim resmen kurulmuştur. Halen bu topluluk dünyadan ve Amerika’dan katılımcıların katkılarıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

İngiltere’de ise Wilson R. HARRISON; 1935 yılında kurulan “Forensic

Science Laboratory” kısa adı FSS (Adlî Bilimler Servisi)’nin 1938-1963 yılları arasında yöneticiliğini yapmış, çalışmaları ve eserleri bakımından adlî doküman incelemesinin öncüleri arasında yer almıştır. Harrison’ın 1958 yılında yayımlanan “Suspect Documents” isimli eseri (Harrison, 1958) bugün dahi baş vurulan önemli eserlerden birisidir. İngiltere’de 1995 yılında kurulan

16
“Metropolitan Police Forensic Science Laboratory” kısa adı MPFSL kuruluşu da FSS bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. (Birincioğlu, 2005)
Günümüzde Adlî Bilimler alanında yaşanan önemli gelişmeler çerçevesinde uluslar arası organizasyonlar kurulmuştur. Avrupa’da 31 ülkeden 53 lâboratuvarın üye olduğu “European Network of Forensic Science Institutes “ kısa adı ENFSI olan (Avrupa Adlî Bilimler Enstitüsü Ağı) kuruluş bünyesinde alt çalışma grubu olarak faaliyet gösteren “European Document Experts Working Group EDEWG “(Avrupa Doküman İnceleme Uzmanlar Çalışma Grubu) ve “Network of European Handwriting Experts Working Group ENFHEX” (Avrupa Elyazıları İnceleme Çalışma Grubu) adı altında üye ülke lâboratuvarlarından katılan uzmanların katılımıyla etkinliklerini sürdürmekte ve her yıl düzenli olarak toplantılar düzenlemektedir (www.enfsi.org).

1.4.2. Türkiye’deki Durum

Ülkemizde adlî doküman incelemeyle ilgili çalışmalara 1940 yılından sonraki dönemde başlamaktadır. Adlî Tıp Müessesesi Kimyahane Müdürü aynı zamanda Adlî Tabip ve Kimyager olan Celal Tahsin BORAN’ın 1949 yılında yayımladığı “Sahtecilik ve Gizli Mürekkep, Yazılar ve Arama Yolları” isimli kitabı bu alanda yazılmış ilk kitaptır. 1959 yılında ise Adli Tıp Uzmanı Dr. M. Hayrettin ARIPINAR’ın “Grafoloji” isimli kitabı yayınlanmıştır (Birincioğlu, 2005).

İlerleyen dönemde adlî doküman inceleme alanında bilirkişi olarak görev yapacak kuruma ihtiyaç duyulmuş ve bu kapsamda 8.7.1953 tarihinde 6119 sayılı “Adlî Tıp Müessesesi Kanunun” ile balistik ve her tür suç aletlerinin incelendiği bir bölüm ile adlî belgelerin incelendiği bir bölümden oluşan “Fiziki Tetkikler Şubesi” kurulmuştur. 05.02.1955 tarihinde ise

17
uygulamaların detaylı anlatıldığı “Adlî Tıp Müessesesi Nizamnamesi” çıkarılmıştır. Nizamnamenin 30 ncu maddesinin birinci fıkrasında ise “silah, mermi, yazı ve fotoğraf konularında inceleme yapmak üzere Fizik Tetkikler Şubesi” kurulmuştur ifadesi yer almaktadır. Fizik Tetkikler Şubesi Müdürlüğüne ise İtalya’nın Pisa Üniversitesinde iki yıl balistik ve adlî belgelerin incelemesi konusunda eğitim gören Adli Tıp Uzmanı Dr. Hayrettin DALOKAY 1954 yılında atanmıştır. Dalokay tarafından 1955 Haziran ayından itibaren adlî belge incelemesiyle ilgili ilk dergi “Adlî Tıbbi Ekspertiz” yayım hayatına başlamıştır. Yayım hayatının sona erdiği 1966 yılına kadar dergide doküman inceleme ile ilgili 15 makale yayınlanmıştır. 1976 yılında Prof. Dr. Selmin EVRİM ve Av. Ali Arman OKAN’ın yayımladığı “Hukuk ve Psikoloji Açısından İmza ve El Yazısı” isimli kitapta ülkemizdeki önemli çalışmalar arasındadır(Birincioğlu, 2005).

Adlî Tıp Kurumunda çalışan Olcay MÜLAYİMSİ “Grafoloji Üzerine Bir

Çalışma” konulu yüksek lisans tezi yapmış ve bir jüri tarafından sınava tabi tutulmuş, başarılı bulunarak kendisine “Grafoloji Uzmanı” unvanı verilmiştir (Birincioğlu, 2005).

Günümüzde ise Adlî Tıp Kurumu Kanununda yapılan değişikliklerle Fiziki İhtisas Dairesi oluşmuş, bu daire bünyesinde hizmet verecek olan şubelerden birisi olan Grafoloji Şubesinin ismi Adlî Belge İnceleme Şubesi olarak değiştirilmiştir. Adlî Belge İnceleme Şubesinde günümüze kadar psikolog, adlî tıp uzmanı, kimya mühendisi, fizik mühendisi ve fizikçi gibi birçok farklı meslek grubundan uzmanlar bu alanda çalışmışlardır. Adlî Tıp Kurumu’nun yanında İçişleri Bakanlığına bağlı emniyet ve asayiş görevini icra eden Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde de Kriminal laboratuvarlar mevcuttur. Adlî Doküman İnceleme Lâboratuvarları Kriminal laboratuvarlar bünyesinde faaliyet göstermektedir.

18

Emniyet Teşkilatında 1967 yılında Polis Kriminal Laboratuvarlarına bağlı olarak Grafoloji ve Sahtecilik Şubesi kurulmuştur. Bugün Adlî Belge İnceleme Şubesi olarak hizmet vermektedir. Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Kayseri, İzmir, İstanbul, Samsun olmak üzere 10 ilde teşkilatlanmış olarak hizmet vermektedir (www.kpl.gov.tr). Jandarma Genel Komutanlığına bünyesinde ise 1992 yılında faaliyete geçen Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı bünyesinde Grafoloji ve Sahtecilik Şubesi kurulmuştur. 2005 yılında şubenin ismi Adlî Doküman İnceleme Şubesi olarak değiştirilmiştir. Ankara, Aydın, Bursa, Van olmak üzere 4 ilde teşkilatlanmış olarak hizmet vermektedir. Uzman personel kaynakları ise asker, fizik mühendisi, fizikçi ve grafiker meslek mensuplarıdır. Adlî doküman inceleme alanında birikişi hizmeti veren özel kişilerde mevcut özellikle üniversitelerin Güzel Sanat Fakültelerinde görev yapan öğretim üyeleri, kendisini bu konuda geliştiren bazı meslek mensupları da mahkemeler tarafında kendilerine başvurulması halinde inceleme yaparak rapor tanzim etmektedirler.

Ülkemizde halen doküman inceleme uzmanlarının ve bu konuda görev yapan kuruluşların bağlı bulunduğu; eğitim, sertifikalandırma, standardizasyon, sonuçların test edilmesi, kalite yönetimi ve kalite denetimi gibi işlevleri yerine getirebilecek her hangi bir üst organizasyon bulunmamaktadır (Demirağ, 2000). Ancak, Adlî Tıp, Jandarma ve Emniyet teşkilatı bünyesinde bulunan doküman inceleme uzmanlarına kurumlar kendi hazırladıkları eğitim programları çerçevesinde nazari ve uygulamalı eğitim vererek bir standart oluşturma çabası içerisindedir.

19

1.5. Sahtecilik ve Sahtecilik Çeşitleri

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 197-212 nci maddelerinde sahtecilik bir suç olarak vurgulanmış ve suç kapsamına giren konuların çerçevesi çizilmiştir. Buna göre; çek, senet, bono, poliçe gibi kıymetli evraklar, mühür ve damgalar, ruhsat, şahadetname, damga pulları, banknotlar, pasaport, kimlik kartı, seyahat belgesi, sürücü belgesi gibi resmi nitelikteki belgeler ile özel nitelikte sayılan belgelerin içeriğini yasal olmayan şekilde değiştirmek

veya benzerini imal etmek sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilmektedir. Sahtecilik külli ve kısmi sahtecilik olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır.

Külli sahtecilik; resmi veya özel bir belgenin gayri yasal yollarla tamamının sahte olarak imal edilmesidir.

Kısmi sahtecilik ise; geçerli bir belge üzerinde fotoğraf değişikliği, silinti, kazıntı, karalama, lekeleme, ilave, sürşarj gibi yöntemler kullanılarak yapılmasıdır.

20

T.C. Adalet Bakanlığı Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü istatistik bilgilerine göre sahtecilik suçlarının yıllara göre dağılımı çizelgede gösterilmiştir (<http://www.adlîsicil.gov.tr/ISTATIST.HTM>).

MADDE VE NUMARASI

2000 2001 2002 2003 2004 ORTALAMA

316 1982 3560 2309 1686 1889

317 23 50 45 113 58

318 116 249 520 464 466

320 3116 6089 8575 1396 14661

322 0 5 8 10 0

323 0 0 2 19 46

324 4 1 0 0 0

325 27 103 140 156 138

327 3 24 3 3 1

328 0 10 1 8 0

PARALARDA İTİBARI AMME

KAĞITLARINDA VEYA

KIYMETLİ DAMGALARDA

SAHTEKÂRLIK

329 24

5295

65

10156

45

11648

39

15896

4

17263

12051.6

332 223 22 34 57 7

333 30 87 14 28 36

335 0 0 0 2 0

336 0 1 4 26 1

DEVLETE AİT MÜHÜRLER VE

DAMGALARLA SAİR

ALAMETLERİN TAKLİDİ

337 1

254

7

117

11

63

1

114

27

71 123.8

339 1510 1510 1590 965 1060

340 56 231 115 90 122

341 22 59 28 30 143

342 8767 7935 8199 9085 10298

343 766 1115 1868 2042 3127

344 153 42 66 28 100

345 3074 3978 4402 4980 6024

346 179 237 114 127 40

347 102 83 124 93 155
EVRAKTA SAHTEKÂRLIK

348 30

14659

51

15241

119

16625

122

17562

70

21139

17045.2

350 3875 4707 4497 7008 6388

351 31 89 57 131 60

352 57 108 15 5 49

353 19 4 36 9 42

354 4 10 14 6 8

355 103 136 125 107 827

356 450 444 499 416 328

HÜVİYET CÜZ.,NÜFUS TEZ.,

PASAPORT,RUHSATNAME,

İLMUHABER,ŞAADETNAME

VE BEYANNAMELERDE

SAHTEKÂRLIK

357 68

4607

243

5741

124

5367

320

8002

124

7826

6308.6

TOPLAM 24815 31255 33703 41574 46299 35529.2

Çizelge 1.5.1: 765 Sayılı Türk Ceza Kanununa göre sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilen 2000-2004 tarihleri arasında adli mercilerde görülen dava sayısının istatistiği.

21

1.5. İmza Hakkında Bilgi

İmza, özel ve resmi işlemlerde kullandığımız maddi ve hukuki anlamda değer ifade eden en kıymetli hazine anahtarımızdır. Günlük yaşamın hemen her safhasında kullanılan imzanın tarihsel süreç içerisinde nasıl geliştiği yönünde net bir değerlendirme yapmak mümkün olamamaktadır. Geçmiş uygulamalara bakıldığında; sanatsal anlamda el yazması bir kitabın kim tarafından yazıldığını belirtmek için yazıyı kaleme alan keşiş ya da hattatın yapıtın sonuna kendi adını yazması, ressamın yaptığı tabloya fırça ve boya kullanarak adını yazması belki de imza kavramının yapıtı sahiplenme duygusundan kaynaklı olarak bir işaretle belirlenme gerekçesinden kaynaklandığı düşünülebilir. İmza hukuki ve ekonomik anlamda da alacak borç ve yükümlülükler çerçevesinde gelişerek yaşamın her alanına girmiştir. İmza "Bir kimsenin bir yazının altına bu yazıyı yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı biçimde yazdığı ad veya işaret" olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanım içerisinde kavramsal bir açıklama ve yorum yapıldığında;

imzanın her zaman aynı biçimde yazılması gerektiği sonucu çıkarılabilir.

Oysa işaret ifadesi de kullanılmıştır. Aslında işareten kastedilen gelişigüzel tutarsız olarak yapılmış bir şekil olmayıp, sürekli aynı tarzda yapılan ve anlam

yüklenmiş bir şekil yada kişinin okur yazar olmaması durumunda adına kazınmış mühür ile basılan iz, bu mevcut değilse kendisine ait parmak basmayla oluşturulmuş izler anlaşılabilir.

Noter Kanunu Madde-75 “İlgililerle tanık, tercüman ve bilirkişi imza atamadıkları ve imza yerine geçen bir el işareti kullanmadıkları takdirde, varsa mühür, yoksa sol elinin baş parmağı, bu da yoksa diğer parmaklardan biri bastırılır ve hangi parmağın bastırıldığı yazılır.

22

Bir noterlik işleminde imza atılmış veya imza yerine geçen el işareti yapılmış olmasına rağmen, ilgilisi ister veya noter, işlemin niteliği, imzayı atan veya el işaretini yapan şahsın durumu ve kimliği bakımından gerekli görürse, yukarıdaki fıkradaki usul dairesinde ilgili, tanık, tercüman veya bilirkişinin parmağı da bastırılır. Mühür kullanılması halinde parmağın da bastırılması zorunludur” şeklindeki tanımlamada noter tarafından yapılan işlemde iz ve işarete ne anlam taşıdığı hususuna açıklama getirilmiştir.

Ancak, imzada kişinin kendine özgü yazı stilini kullanarak ad ve soyad veya ikisinden birisini el yazısıyla harf karakteri kullanarak icra etmesi esas olmalıdır. Soyadı Kanunu “Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur, Söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soy adı sonda kullanılır.” ifadesine yere vermiştir.

Her konuda önder kabul ettiğimiz Mustafa Kemal ATATÜRK’ün imzaları iyi birer örnektir.

Şekil 1.6.1: Gazi Mustafa KEMAL adına imza **Şekil 1.6.2:** Kemal ATATÜRK adına imza

Bir belge üzerindeki yazı ve içeriğin kişinin kendisi tarafından bilindiği ve yükümlülüklerin kabul edildiği imza ile teyit edilir. Savcının iddianame altına attığı imza, hâkimin karara attığı imza, bankada işlem yapan memurun dekonta kendi imzasını atmasına müteakip, müşteriye imzalatması birer onaylama işlemidir.

İmzalar, alışkanlığın gücü ile oluşturulur. Yazan kişi bir kere imzalamaya başladı mı alışkanlık, kalemin karmaşık hareketlerini yaptırır. Kişisel yazma ritimleri izlerinde el hareketleri bir karakter oluşturur. Kalem hızı, her hareketin oranı ve kalem basıncının inceliği, oluşturulan imzanın

23 tasarımı olarak bilinçli çabalar olmadan dinamik bir şekilde dengelenir. Hakiki bir imzada bu kalem hareketi unsurlarının bilinçsiz bütünleşmesi, eşsiz bir ritim ve şekil dengesi oluşturur.

İmzaların adlî incelemesindeki kritik etken, kalem hareketlerini ve oluşturulan şekillerin karmaşıklığını kontrol eden etkilerin bu dengesidir. Sadece bu otomatik ve bilinçsiz alışkanlık kuvveti, bütün bu karmaşık eylemi dinamik bir denge içinde tutabilir. Eğer sahte bir imzayı hakiki olarak kabul etmek için makul imkanlar varsa sahteci kişi kurbanın gerçek imzasının hem şeklini hem de ritmik akışını taklit etmelidir.

Bir kişi bir imzayı taklit etmeyi denerse bu bilinçsiz bir alışkanlıktan oluşmaz. Eğer çaba, şekiller üzerine odaklanırsa ritim bozulur. Ve eğer bilinçli çaba doğal yazma ritmini taklit etmeye yoğunlaşırsa karakterlerin şekillerini birbirine uydurmanın hassasiyeti bozulur. Şahısların büyük çoğunluğu için kalem ritminin ve karakter tasarımlarının dengesi, bilinçli

çabalar ile taklit edilemez. Albert S. Osborne'un deyişine göre: "geliştirilmiş, doğal yazı daha çok otomatik bir eylemdir ve sabit alışkanlık rutinlerini takip eder, ancak buna dikkat verilirse doğal olarak zorlanmış ve yapay olur." İmza tanımlama uygulamalarının altında yatan temel prensip, sadece alışkanlıkların kalemi eşsiz bir şekilde kişiselleşmiş, dinamik ritim/şekil dengesine sahip kılabilceğidir. Bir taklit, yazan kişi sahte imzanın kurbanın örneklerince tanımlanan normal değişim aralığında fark edilir şekilde değişmesine yol açan ritim veya şekil hatası yaparsa tespit edilebilir. El yazısı uzmanlarına genellikle söz konusu bir imzanın bir başkası tarafından yazıldığını ispatlayıp ispatlayamayacağı sorulur. İnceleyen kişi oluşturulan malzemeleri gerçekten görmedikçe bunu kimin yaptığını ispatladığını iddia edemez. Diğer araştırmalar gibi imza incelemesi de iyi düşünölmüş bir hipotezin bir dizi teste tabi tutulması sürecidir. Bir hipotez, testlerin geçerli olup olmadığını belirlemesi için tasarlanmış pozitif bir ifadedir (Steven, 1995).

24

Ölkemizde imzanın ne şekilde atılacağı yönünde ciddi bilgi eksikliği vardır. Kanunlarımızda imzanın yazıyla atılması gerektiği belirtilmiş olmasına rağmen, kişilik ve karakterin oluşmasında anne, baba, ağabey, abla, öğretmen ve çevre faktörlerinin önemli bir etkisi vardır. Birçok konuda büyüklerini taklit eden çocuk, imza modelini oluştururken de büyüklerinin imza modellerini örnek almaktadır. Taklit edilerek oluşturulan imza modelleri zaman içerisinde kişiliğin olgunlaşması, düzenli bir işte çalışma, resmi ve özel işlerde imza atma zorunluluğunun bulunması sebebiyle son şeklini almış olur (Sala, 2005-a).

1.6. İmza Sahteciliği ve Çeşitleri

İmza hukuki ve maddi açıdan önemli bir anlam taşımakla birlikte içkin olarak birçok değişkeni kendinde toplayan ender bir kıymettir. Hem kıymetli olup hem de kendisini tehlikelere karşı korumasız bırakması paradoks yaratmaktadır. İmzanın maddi anlamdaki değeri onun tatbik şeklinden ziyade atılmış olduğu materyalin niteliğinde gizlidir. Kuşkusuz bir gazete ya da dergi üzerine atılan imza maddi anlamda herhangi bir şey ifade etmez, yeni yayınlanmış bir kitabın tanıtılması esnasında yazarının kitap üzerine attığı imza, ona sadece okuyucusu tarafından bir maneviyat kazandırmasından başka bir anlam ifade etmez. Kısacası imza; çek, senet, bono, adî senet gibi kıymetli belgeler ya da gerçek kişiler ile tüzel kişiler adına işlem yapan yetkili kişinin bir işlemde dolayı illiyet bağı bulunan bir belge üzerinde bulunursa hukuki ve maddi sorumluluk imza sahibi tarafından üstlenilmiş olur. Adlî makamlara intikal eden vakalarda; sahte belge tanzim edilmesi, haksız kazanç sağlama, dolandırıcılık, ticarî ilişkilerde kullanılan (çek, senet ve bono) belgeler, miras ilişkileri, menkul ve gayri menkul kira sözleşmesi, özel ve resmi kuruluşlarda kullanılan birçok evrakın tanziminde imza sahteciliğine rastlanılmaktadır.

25

İmza sahtecilikleri; kötü niyetli olarak yapılmakla birlikte, bazen de bilinçsiz ve işin yürümesi için işlem esnasında yetkili imza sahibinin olmaması durumunda yakın mesai arkadaşları ya da aile fertlerinden birisi tarafından ilgilinin yerine atılmak suretiyle yapılmaktadır. Bu durumda fiziki ve hukuki

anlamda farklı iki kişinin varlığı söz konusudur. Bunun dışında imza sahibi kötü niyetli davranarak gelecekte kendisini yükümlülükten kurtarmak için işleme tabi tutulan belge üzerine kendi orijinal imzası yerine inkar kastıyla farklı bir imza da itiraz yoluna gidilen davalarda mevcuttur.

Gerçek kişilerin imzaları model alınarak onların adına sahte olarak atılan imza sahtecilik çeşitleri şunlardır;

- Serbest taklit yöntemi,
- Bakarak taklit yöntemi,
- Üsten kopya yöntemi,
- Karbon kağıdı kullanılarak kopya yöntemi,
- Fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya,
- Pul transferi yöntemi,
- Belgeye transfer (fotokopi, tarayıcı, dijital fotoğraflama),
- Uydurma suretiyle,
- İnkâr kastıyla atılan imzalar.

1.7.1. Serbest Taklit Yöntemi

Serbest taklit yöntemiyle atılan imzalarda sahteciliği yapan kişi yetenekleriyle birlikte kendine güven duygusu yönünden hâkimiyet sahibidir. Serbest taklit hedef imza modelinin zorluk derecesine göre bir ön çalışma gerektirir.

Öncelikle Sahtekâr kendi imza sitiline ait özelliklerden kurtulmak için müspette kağıt üzerinde saatlerce el, kalem, kağıt koordinasyonunu sağlamaya yönelik pratik çalışmalar yaparak hedef imzayı çözümler. Ne zamanki genel şekil ve işleklik yönünden ideal sahte imza modeli atma yeteneği kazanılırsa o zaman tetkike konu edilecek olan belge üzerine imza

26 atılır. Serbest taklit yöntemiyle atıldığı şüphesi olan imzalarda uzman ince ayrıntılara girerek tetkikini detaylandırılmalıdır.

1.7.2. Bakarak Taklit Yöntemi

Bakarak bir imza modelini taklit etmek algı ve el koordinasyonunu gerektirir. Sahteciliği yapacak kişi hedef imza modelini önüne alır ve gözleriyle imza üzerinden giderken aynı zamanda elin göze eşlik etmesi sağlanarak kalem tetkike konu edilecek belge üzerinde hareket ettirilerek sahte imza atılmaya çalışılır. Eğer belgenin yenisini kullanma şansı yok ise incelemecinin işi sahteciliği ortaya koymak ve tespit etmek için kolaylaşmış olur. Yeni bir belge kullanma şansı var ise ideal sahte imza atılınca kadar denemeler devam edecektir. Bakarak taklit edilen imza sahteciliklerinde kaleme uygulanan basınç artmış, hız ise azalmış olur. Bu da kalemin ucunun kağıda fazlaca bastırılması sonucunda çizgi hatlarının kalın olmasına ve kalem istikametinde meydana gelen sapmaların imzaya yansımaya neden olur. İnceleme esnasında makroskobik bulgu olarak göze çarpar.

1.7.3. Üsten Kopya Yöntemi

Genellikle üstten kopya yöntemi pratik zekaya sahip fırsatçı düşünce sahiplerinin yapacağı imza sahtecilik türündendir. Hedef imzanın bulunduğu belge üzerine tetkike konu edilecek belge konur burada dikkat edilmesi gereken sahte imzanın atılacağı belgenin saydam ve üzerine konulduğu nesnenin silüetinin üstten yansımaya gerekir ya da kağıdın niteliğine göre çeşitli araçlar ile düzenek yapılabilir. Örneğin alttan kuvvetli ışık uygulanan bir

masa yapılabilir veya pencere camından faydalanarak belgelerin arka taraftan ışık alması sağlanabilir. Sahte imza bu yöntemle tatbik edilirken kalem kağıt üzerinde çok hızlı hareket edemeyecek ve kağıt üzerine fazla baskı yapmayacaktır. Bu yüzden imza hatlarını oluşturan çizgi monoton bir yapıda her tarafta aynı kalınlıkta olacaktır. Yalnız üstten kopya yönteminin

27
sahte imzaya yansıyan arızaları ile bakarak taklit yönteminde atılan imzanın arızaları birbirlerine benzerlik gösterebilirler.

1.7.4. Karbon Kağıdı Kullanılarak Kopya Yöntemi

Karbon kağıdı bir belgenin birden fazla surette çıkartılması ya da düzenlenmesi amacıyla kullanılır. Genellikle siyah, kırmızı ve mavi nitelikte karbon kağıdı olarak tasarlanmış belgeler mevcut olmakla birlikte, fatura ve irsaliye olarak kullanılan koçanlar ile bankada kullanılan dekontlar ise pratik kullanım sağlamak için kağıdın bir yüzü karbonlu olarak imal edilmektedir. Karbon kağıdı kullanılarak sahte bir imza atma işleminde genellikle siyah ya da mavi nitelikteki karbon kağıtları kullanılır. Çünkü, belgeler üzerine imza tatbik edilirken en çok kullanılan kalem çeşidi mavi ve siyah mürekkepli kalemlerdir. Karbon kağıdı kullanılarak atılan sahte imzalarda öncelikle her hangi bir belge üzerindeki hedef imzanın bulunduğu belgenin altını bir karbon kağıdı yerleştirilir sonra tetkike konu olacak olan belgenin imza atılacak bölümüne gelecek şekilde üstteki belgenin imza bloğu yerleştirilir ve kağıtlar oynamayacak şekilde sabitlenir. Sonra imza üzerinden sert uçlu bir kalemle hafif gidilerek imzanın karbon kağıdı aracılığı ile alttaki tetkike konu olacak kağıda aktarılır. Sonra silueti aktarılan imza üzerinden mürekkepli kalemle geçilerek imzanın kalıcılığı sağlanır. İmza çizgileri dışında karbona ait çizgi ve hatlar kalmış ise lastik kırtasiye silgisi kullanılarak karbon izleri silinir ve imza sahteciliği gerçekleşmiş olur. İncelemeci bu tür imza tetkiklerinde yapacağı incelemede karbon izi ve silinti izi arayarak onları tespit etme yoluna gitmelidir.

1.7.5. Fulaj (Kalem Baskı) İzi Yöntemiyle Kopya

Fulaj (kalem baskı) izi; sert uçlu bir kalem ile kağıda yazılan yazı ve atılan imzaların izinin kağıdın arka yüzünde ve altta bulunan kağıtlarda oluşturduğu izlerdir. Bu yöntemle imza sahteciliği yapmak için öncelikle herhangi bir belge üzerinde bulunan hedef imzanın bulunduğu belge ya da bunun fotokopi

28

yoluyla çoğaltılmış suretleri temin edilir. Fulaj izinin rahat oluşması için defter, kitap, dergi gibi yumuşak zemin oluşturacak malzeme bulunur, sonra tetkike konu olacak belge bu malzemelerden birinin üzerine konur, bu belgenin imza bloğu üzerine hedef imzanın bulunduğu belge denk gelecek şekilde yerleştirilir. İmza üzerinden sert uçlu bir cisim ve ya kalemle kağıda zarar vermeden alttaki kağıda imzanın fulaj izi oluşturulur. Daha sonra fulaj izi üzerinden mürekkepli kalemle gidilerek sahte imza elde edilmiş olur. İncelemeciler bu tip sahte imzalarda imza çizgi hatlarına paralel giden fulaj izi çizgileri olup olmadığını özellikle doküman inceleme cihazı veya makroskop kullanarak tespit etmeye çalışması uygun hareket tarzı olabilir.

1.7.6. Pul Transferi Yöntemi

Damga pulu günümüzde uygulama alanı pek kalmamakla birlikte halen

zaman aşımı kapsamında bazı eski tarihli belgeler üzerinde uygulamalarının olduğu görülür. Pul nakliyle imza sahteciliğinde hedef imza her hangi bir belge üzerinde yapıştırılmış ve üzeri imzalanmış vaziyettedir. Sahteciliği yapacak kişi bu pulu belgeden düzenli bir şekilde sökerek tetkik konu olacak belgeye uygun yere bir sıvı yapıştırıcı ile yapıştırmak suretiyle nakleder. Pulun dışına taşmış imza başlangıç veya davamı olan çizgi, harf var ise tamamlanır. Sonra pul açığına atılması gereken imza diğer imza sahtecilik yöntemlerinden birisi kullanılarak atılır.

Pul nakliyle yapılan sahteciliklerde incelemecinin dikkat etmesi gereken ayrıntı, zambakiyesi kalıntıları, pulun altında kalan belge sınırları üzerinde imzanın fulaj izi olup olmadığı, pul dışına taşan imza devamındaki kalem mürekkebi ile pul üzerindeki kelem mürekkebinin aynı cins olup olmadığı, açıktaki imzanın arıza ve özelliklerine doküman inceleme cihazı ya da makroskop kullanarak inceleme yapmaları uygun hareket tarzı olacaktır (Çınar, 2005).

29

1.7.7. Belgeye Transfer (Fotokopi, Tarayıcı, Dijital Fotoğraflama)

Fotokopi, tarayıcı, dijital fotoğraf makinesi ve bilgisayar yazıcısı kullanılarak hedef imzanın tetkike konu olacak belge üzerine transfer edilmesiyle gerçekleştirilen bir imza sahtecilik yöntemidir. İncelemeciler bu tip sahtecilik yöntemlerinde imzanın ıslak (mürekkepli kalem kullanılarak atılan) imza olup olmadığını, fulaj (kalem baskı) izinin bulunup bulunmadığını veya fotokopi, yazıcı gibi baskı araçlarında toner ya da mürekkep kullanılması sonucunda dram izlerinin kağıttaki yansımalarının ortaya çıkarılması gibi somut verileri ortaya çıkararak tespitte bulunabilirler.

1.7.8. Uydurma Suretiyle Atılan İmzalar

Uydurma suretiyle atılan imzalarda imza sahteciliğini yapacak kişi, kimin adına atfen sahte imza atacaksa genellikle o şahsın imza örneğini görmeden kendi kişisel imza özelliklerini de saklayarak yapmış olduğu sahtecilik çeşididir. Bu tür imzalar genellikle, adına atfen sahte imza atılacak kişinin ad ve soyadı veya ikisinden biri harf karakteriyle yazılarak atılır. Bu tür imza inceleme ve karşılaştırmalarında benzerliklerin rastlantısal olma ihtimali yüksektir.

1.7.9. İnkâr Kastıyla Atılan İmzalar

İnkâr kastıyla atılan imzalarda imza sahibinin kötü niyetli davranışları ön plana çıkar. Şahıs imza atmak zorunda bulunduğu bir belgeyle ilgili sorumluluktan kurtulmak düşüncesiyle hareket eder. Bu tür imzalar sahtecilikten ziyade kötü niyetli hareketin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Çünkü, bu tarzda atılan bir imzanın yükümlülük sahibi tarafından atıldığına ortaya konması durumunda şahıs zaten kötü niyetli olarak hareket ettiği bir konuda yükümlüklerini yasa gücüyle yapmak zorunda kalacaktır. Bu tarzda atılan imzalarda imza karşılaştırmalarıyla birlikte belge üzerindeki yazı, kavram, iz ve işaretlerinde değerlendirilmesinde fayda vardır.

30

1.8. İmza İnceleme Uzmanlarının Eğitimi

İmza inceleme uzmanlarının yetiştirilmesi uzun ve zahmetli bir süreçtir. İşi sadece imza incelemesi olan bir inceleme uzmanı yoktur. İmza incelemesi

doküman inceleme, grafoloji, adli tıp uzmanlarının incelediği bir çok konu başlıklarından sadece birisidir. Özellikle yazı ve imza incelemesi sübjektif öğelerin fazlasıyla ön plana çıktığı bir disiplin olarak ele alınmaktadır. Yazı ve imza kişisel özellikleri taşıması sebebiyle doğrudan yazarını ele vermektedir. Yazı incelemesiyle imza incelemesi arasında bir karşılaştırma yapıldığında, imza incelemesinin daha zor ve zahmetli olduğu görülür. Bu bakımdan imza incelemesi yapacak uzmanlara verilecek eğitimde, imza inceleme yöntem ve tekniklerinin iyi hazırlanmış bir program dahilinde verilmesi gerekir.

İmza incelemesi yapan kurum, kuruluş, özel işletme ve bu amaca yönelik kurulmuş dernekler;

- Eğitim programının içeriği nasıl olmalıdır?
- Programı kim hazırlayacak?
- Programın süresi ne kadar olacak?
- Nazari eğitimde neler verilecek?
- Uygulamalı eğitim neleri kapsayacak?
- İncelemeci ne zaman gerçek bir dosya üzerinde inceleme yaparak nezaretinde çalıştığı uzman gözetiminde rapora imza atacaktır?
- İncelemeci ne zaman bağımsız inceleme yaparak sorumluluğu kendi başına üstlenecek?
- Uzman olduktan sonra eğitim süreci devam edecek mi? gibi sorulara cevap verecek şekilde eğitim programı hazırlaması gerekir.

Ülke koşullarına göre değişmekle beraber, imza inceleme konusuyla ilgili eğitim, doküman inceleme eğitimi içerisinde en az üç yıllık uygulamalı bir eğitim süresini kapsayacak şekilde verilmelidir. Ülkemizde bu alanda hizmet

31 veren kuruluşların çıkardıkları yönetmelik ve yönergelerde genellikle uzmanlık eğitim süresinin asgari üç yıl olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adli Yargı Adalet Komisyonları Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmeliğin Listeye Kabul Şartları bölümünde "Bilirkişilik yapacağı alanda en az üç yıllık meslekî deneyime sahip olması" gerektiği şeklinde bir hükme yer vermiştir. Burada hizmet yılıyla birlikte göz ardı edilmemesi gereken bir diğer husus lâboratuvarların iş yoğunluğudur. Ancak, bu yoğunluğun arzu edilen ölçülerde olması gerekir. İş yoğunluğunun az olduğu bir lâboratuvarda uzman yeteri kadar uygulama yapmamış olur, fazla olduğu durumda ise bir dosyaya ayrılması gereken asgari süreden daha az zaman ayıracağı için inceleme ve karşılaştırma yüzeysel olur. Eğitim programı ile ilgili daha detaylı ve standart bir model oluşturmak için kurumların işbirliği yapması gerekmektedir. İmza incelemesi yapan bir uzmanın ülke gerçeklerini ve hukuki prosedürü iyi analiz etmesi gerekir.

1.9. Adli İmza İncelemesi

İmza incelemesiyle ilgili her zaman objektif ve bilimsel açıklamalar getirmek çok zordur. İmza uzmanı dürüst bir kanıya ulaşmak için; özel bilgisine, becerilerine ve tecrübesine güvenmelidir. İmza incelemesiyle uğraşan kişiler inceleme tekniklerini ve karşılaştırma metotlarını bilimsel temellere oturtmaya çalışsalar da sübjektif değerlendirme yapmaktan başka çarelerinin olmadığını

bildikleri için raporlarının sonunu tespit yerine kanaat derecesi kullanarak bağlarlar.

Adlî Bilimlerde imza incelemeleriyle ilgili olarak genellikle sabit bir kanının olduğunu görmek mümkündür. Bu da imza karşılaştırmaları ile parmak izi karşılaştırmalarının eş tutulma isteğidir. İmzalar, kasıtlı ya da kasıtsız birçok etkiye göre değişiklik göstermektedir. İmzanın değişkenleri

32 farklı ve kendine has olduğu için inceleme ve karşılaştırmada genellikle benzemezlik özelliği göz önünde tutularak yapılmalıdır.

Benzemezlik özelliği yazının bilinen harf karakterleriyle yazılmış olmasına rağmen, bazı harf karakterlerinin birden fazla şekilde tersim edilme özelliğinin olması, benzemezlik özelliğinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, “A, B, E, F, G, H, K, M, N, R, Y, a, b, d, g, m, n, u, p, y” gibi harflerin birden fazla şekilde yapıldığı bir çalışmada saptanmıştır (Yardımcı, 2003). Bu husus uzman tarafından dikkate alınması gereken önemli bir ayrıntıdır. Harf karakteri kullanılarak atılan imzalarda şahısların yazı kaligrafisinin imzaya yansımalarıdır. Farklı iki şahsa ait olan yazı ve imzalar genel şekil yönünden ya da bazı harflerin tersimi yönünden benzerlik gösterse bile ayrıntıya girildiğinde farklılıklar tespit edilebilir.

Kaligrafi; güzel sanatlar, grafoloji, hat sanatı gibi alanlarda güzel yazı yazmak anlamına gelir. Adlî yazı ve imza inceleme alanında kullanılırken literatürde bilinen anlamın dışında bir ifadeye karşılık gelecek şekilde kullanılmaktadır. Adlî yazı ve imza incelemesinde kaligrafi; kişiye ait özelliklerin el yazısı ve imzaya aktarılmasıdır. Çünkü, yazmayı öğrenen bir kişinin ilk etapta kaligrafik (güzel) yazı yazma isteğiyle hareket etmesi bilinen ifadeyi karşılarken, her kişinin kabiliyeti oranında yazdığı da bir gerçektir. Kişi yazarken öğretilenleri kendi algıladığı şekliyle yazıya aktarır. İlk önce istemli bir şekilde yapılan harfler ilerleyen zamanda otomatik olarak icra edildiğinden yazıda ve imzada artık kişinin kendine ait özelliklerin istem dışında yapılması o şahsın kendine özgü yazı ve imza kaligrafisini oluşturmaktadır. Bu sebeple kaligrafi ifadesini adlî yazı ve imza incelemelerinde kullanılırken yüklenilecek anlam önemlidir, incelemecinin gerektiğinde neyi anlatmak istediğini savunması gerekebilir (Sala, 2005-a).

33

1.9.1. Tetkik Konusu İmza

Adlî imza incelemelerinde tetkik konusu imza; davaya konu olan intihar/tehdit mektubu, çek, senet, sözleşme, protokol, dekont, mesai takip çizelgesi, vb. belgeler üzerine atılan imzaları ifade eder. Tetkik Edilecek Materyal (TEM) raporda ayrıntılı olarak tanımlanarak tetkik edilecek imzanın atılı bulunduğu belgenin niteliği belirlenmiş olur.

1.9.2. Mukayese İmza

Adlî imza incelemelerinde tetkik edilecek materyal üzerindeki imza kadar, bunların kim tarafından imzalandığını tespit etmeye yarayacak olan mukayese imzalarda önemlidir. Bu sebeple karşılaştırma materyalleri üzerindeki (samimi ya da huzurda alınmış) imzalar adlî amaçlı incelemelerde bir elmanın diğer yarısını oluşturan bütünün önemli bir parçasıdır. Grafoloji (yazı bilimi) alanında ya da yazı ve imzadan kişilik analizi

yapılan çalışmalar adlî amaçlı yazı ve imza incelemeleriyle karıştırılmamalıdır. Çünkü, grafoloji dalından ve grafologlardan suç biliminde faydalanmak mümkündür. Örneğin bir intihar mektubu, tehdit mektubu veya seri cinayetlerde yazılan yazı ve atılan imzalarda suçlunun ya da maktulün psikolojik tahlilini yapmak onu intihara ya da suça sürükleyen sebepleri araştırmak maksadıyla bu alanın çalışmalarından ve çalışan otoriterlerden yararlanmak mümkündür. Dolayısıyla bu alanda çalışanlar için karşılaştırma materyaline ihtiyaç duyulmayabilir. Oysa, adlî amaçlı yazı-imza incelemelerinde somut deliller üzerinden hareket edilerek şüpheye yer bırakılmayacak şekilde inceleme yapılmalıdır. Tetkik Edilecek Materyal (TEM) var ise incelemecinin karşısında şüpheli ya da davanın taraflarına ait Karşılaştırma Materyali (KAM)'nin varlığı da söz konusudur. Bu da yargılama, soruşturma aşamasında görev alan aktörlere (uzman, savcı, hâkim, davalı,

34
davacı, vekiller, vb.) bir takım görev ve sorumlulukların paylaşılarak yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

1.9.2.1. Mukayese İmzaların Temini

Adlî imza incelemelerinde karşılaşılan en büyük sıkıntılardan birisi de mukayese imzaların sağlıklı kaynaklardan temin edilememesidir. Özellikle, alacak-borç ilişkisi içerisinde özel hukuk alanında imza itilaflarıyla sıklıkla karşılaşılmakla birlikte, kamunun itimadı aleyhine işlenen sahtecilik suçu kapsamında belki de ülke belge inceleme lâboratuvarlarının yıllık iş hacminin yaklaşık %60'lık bölümünü, özel bilirkişilik müessesinin ise %90'lık bölümünü imza incelemeleri işgal etmektedir. Davaya konu olan belge üzerindeki imzanın kim tarafından atıldığı hususu incelemenin temelini oluşturur. İtilaf konusu bir imza incelenirken şu sorulara cevap aranmaya çalışıldığı zaman mukayese imzaların önemi daha açık ve net olarak ortaya çıkacaktır.

- İmza, ismi belirtilen gerçek kişiye mi aittir?
- İmza, sahte olarak farklı bir kişi tarafından bakarak, serbest, üstün kopya, pul transferi yöntemlerinden birisi kullanılarak mı tatbik edilmiştir?
- İmza, sahibi tarafından inkâr kastıyla atılmış olma ihtimali var mıdır?
- İmza, X şahsı tarafından ya da çıkar sağlayan üçüncü bir şahıs tarafından birisi adına her hangi bir imza modeli örnek alınmadan atılmış olabilir mi? Bu sorulara alınabilecek en uygun cevap ancak uygun şartlarda ve olabildiğince çok farklı kaynaklardan mukayese imzaların temin edilmesiyle mümkün olabilir.

Adlî imza incelemelerinde mukayese imzalar iki şekilde temin edilebilir. Birincisi sıklıkla baş vurulan yöntem huzurda alınacak mukayese imza örneklerinin alınması, ikincisi ise samimi mukayese imza örnekleri olarak değerlendirilen günlük yaşantıda çeşitli vesilelerle atılmış olan imzalardır.

35

Samimi imza örnekleri; hayatın olağan akışı içerisinde dilekçe, kredi kartı başvuru forumu, sözleşme, kredi kartı slipi, vekâletname, imza sirküleri, banka dekontu, sandık seçmen listesi, resmi veya özel işlemlerde kullanılan evraklar üzerine atılmış olan imzaları içermektedir.

Huzurda alınan mukayese imza örnekleri; adlî davaya konu olan belge üzerindeki imzanın sahibini tespit etmek maksadıyla davanın tarafları ya da

şüphelilerine uygun yazı malzemeleri sağlanarak imza örneklerinin alınması işlemidir.

1.9.2. 2. Huzurda Mukayese İmza Örneklerinin Temin Edilmesi

Adlî davalarda bu yöntemle temin edilen imzalar genellikle duruşma esnasında ya da mahkeme kalemlerinde birkaç adet tatbikî medar imza örneklerinin alınması şeklinde uygulanmaktadır. Ancak, bu şartlarda alınan imza örnekleri uzmana sağlıklı bir inceleme imkânı tanımadığı gibi gereksiz zaman kaybına da neden olmaktadır. Huzurda alınan mukayese imza örneklerinde bütün olumsuzlukları ortan kaldırmak için uygun hareket tarzı seçilmeli ve aşağıda ifade edildiği gibi hareket edilmesi uygun olacaktır.

- Mukayese imza örneklerinin alınacağı uygun kağıt ve kalem temin edilmelidir.
- İmza örneği alınacak şahıs kendi el yazısıyla her sayfanın başına “adin ve soyadını yazacak devamına da bu imzalar şahsım tarafından oturarak sağ/sol elimle, oturarak/ayakta tatbik etmiş olduğum imzalarım” ibaresini yazmalıdır.
- İmza örnekleri oturarak, ayakta sağ el ve sol el kullanılarak en az dört sayfa dolusu atırılmalıdır.
- Her pozisyonda farklı eller kullanılarak atırılan imza örnekleri arasında 5-10 dakikalık ara verilmesinde fayda vardır.
- Her sayfaya 15 imzadan az olmayacak şekilde imza atırılmalıdır.

36

• Bir kağıda imza örnekleri atırıldıktan sonra o kağıt alınmalı, pozisyon ve el değiştirildiğinde yeni bir kağıt verilmelidir. Bu yöntemle şahsın kötü niyetli davranması durumunda imzasını değiştirme düşüncesi var ise rahatlıkla imza örneklerindeki sapmalardan gözlemlemek mümkün olabilir.

• İmza örnekleri alınan her kağıdın alt kısmında imza sahibinin ve imza örneğini alan görevlinin adı, soyadı, imzası olmalı ve tarih yazılmalıdır.

1.9.2. 3. Samimi Mukayese İmza Örneklerinin Temin Edilmesi

Samimi mukayese imzalar adlî imza incelemeleri açısından karşılaştırmaya elverişli olan imzalardır. Samimi imzalar doğal olması sebebiyle karşılaştırmalarda uzmana büyük ölçüde yardımcı olurlar. Bu imzaların bulunduğu belgeler oldukça geniş bir alanı kapsayabilir. İnsanlar günlük yaşantıda çeşitli işlemlerin gerçekleştirilmesinde belgeler üzerine imza tatbik ederler. Söz konusu belgeler; kredi kartı almak için kullanılan başvuru formu, kredi kartıyla satın alınma işlemlerinde imzalanmış slip, noter tarafından onaylanan vekaletname ve imza sirküleri, banka işlemlerde kullanılan dekontlar ve kredi talep evrakları, alış veriş işlemlerinde yapılan sözleşmeler, evlenme kütükleri, kira sözleşmesi, işyerinde bulunan maaş bordroları, işyerinde kullanılan mesai takip çizelgesi, sandık seçmen listeleri, dilekçeler vb. belgeleri kapsamaktadır. Bu tür belgeler ancak soruşturmayı yapan Cumhuriyet Savcısı veya davaya bakan mahkeme tarafından resmi kanaldan istenebilir. Bu belgeler temin edilirken tek bir kaynak yerine en az iki ve daha fazla kaynağa başvurulmalı ve bu belgelerin tanzim tarihi tetkik konusu belgenin tanzim tarihine yakın olmalıdır. Yeteri kadar samimi mukayese imzanın bulunduğu belge temin edildikten sonra huzurda alınan mukayese imzaların bulunduğu belgelerle birleştirilerek tetkik konusu belgeyle birlikte ne

tür inceleme talebinin yapılacağı hususunun açıkça ifade edildiği bir yazıyla ilgili lâboratuvar ya da uzmana gönderilmesi uygun hareket tarzı olacaktır (Sala, 2005-b).

37

1.9.2.4. Adli İmza İnceleme ve Karşılaştırmasında Hipotezin Oluşturulması

Adli davaya konu olan bir imza incelemesinde temel sorun tetkike konu olan imza ya da imzalar davanın tarafı olan yükümlü (imza sahibi olarak adı geçen) şahsa ait olup olmadığı sorusuna verilecek cevapta saklıdır. Talep makamları inceleme isteklerini açık ve net bir şekilde yazılı veya sözlü olarak görevi tevdi edeceği tüzel veya özel bilirkişilik yapan şahıslara bildiririler. İmza inceleme işlemlerinin donanımlı bir doküman inceleme lâboratuvarında yapılması arzu edilen durumdur. Ancak, imza incelemesinde asıl önemli faktör incelemecinin tecrübe ve birikiminin ön plana çıkması sebebiyle talep makamlarının tercihlerini ikincinin lehine kullanmaları da yanlış bir hareket tarzı değildir.

Adli imza inceleme görevini alan incelemeci kendi iç işleyişlerine göre gerekli kayıt işlemlerini yaptıktan sonra, inceleme faaliyetlerine geçebilirler. Bir şahsın imza karakteristik özelliklerini tek bir imza örneğinden çıkartmak arzu edilen sağlıklı bir yöntem değildir. Bunun içindir ki şahsın bol miktarda mukayese imza örneklerinin bulunduğu bir topluluktan incelemeye başlanılırsa her yazı ve çizgi unsurunun imzadan imzaya küçük değişiklikler gösterdiğini görmek mümkün olur. İmza topluluğu içerisinde bir imzada diğerine göre ufak farklılık gösteren bulgular bir sapma olarak değerlendirilir. Bu sapmaların tetkik edilecek imzada mevcut olup olmadığına dikkat edilir. İmza incelemelerinde "Tetkik (T) konusu imza, şahsın bilinen, gerçek imzalarıyla Mukayese (M) karşılaştırıldığında uygunluk gösteriyor mu? Diğer bir ifadeyle T=M eşitliğini sağlıyor mu?" sorusunun cevabı aranılmaya çalışılmalıdır.

Herhangi bir bilimsel deneyin başlangıcında olduğu gibi, imza incelemelerinde de imza inceleme hipotezi belirlenmeli veya incelemeci amacını açıkça ortaya koymalıdır. Negatif olanı ispatlamak zordur,

38

dolayısıyla hipotez pozitif bir ifade olarak ele alınmalıdır. İmza inceleme uzmanı (T1) = (M1, M2, M3, ...) hipotezin test etmeye çalışmalıdır. Her adli imza inceleme olayında temel hipotez şudur; "Bu Mukayese imzaların yazarı aynı zamanda Tetkik konusu imza/imzaların yazarıdır." Temel hipotezi birçok aksiyom takip eder. Aksiyomlar, temel hipotez doğru ise doğru olması gereken ifadelerdir. Bilimsel yöntemin bu uygulamasın da temel hipotez için, "Mukayese (M'deki) imza/imzaların yazarı aynı zamanda Tetkik konusu (T'lerin) İmzasının da yazarıdır", devamındaki aksiyomlar şunlar olmalıdır;

- T1'i imzalarken kalemin hareket ettiği hız, M1 olarak tanımlanmış imzadaki kalem hızı değişim aralığı aynıdır.
- T1'deki imzanın kalem hareketlerinin oranları, M1 olarak tanımlanmış imzanın kalem hareketindeki orantı değişimi aynıdır.
- T1'i imzalama esnasında kalem üzerindeki basınç ve basınç

değişimleri M1 olarak tanımlanmış imzadaki kalem basıncı değişimiyle aynıdır.

- T1'deki karakterlerin tasarımları, M olarak tanımlanmış imzalarca tanımlanmış tasarım değişim aralıkları aynıdır.
- Kritik aksiyom "T1 imzasındaki dinamik ritim/şekil dengesi, M1 setindeki imzalarca tanımlanmış ritim/şekil dengesi değişim aralığından" kayda değer biçimde farklı değildir.

Bir kişinin gerçek imzasının neden genel imza alışkanlıklarına eşit olmaması için meşru sebepler vardır. Bu olasılığın farkında olarak göz önüne alınacak bir diğer aksiyom daha vardır.

39

- Eğer T1 imzası, M setindeki imzalardan farklıysa bu fark için kabul edilebilir bir açıklama vardır.

Bu temel hipotez ve takip eden aksiyomlar, her imza incelemesi için temel iskeleti oluştururlar. Yeteri kadar güvenilir mukayese imza örneği tedarik edilirse bu altı aksiyomun her birine cevap bulmak için sistematik olarak çalışan incelemeci, hipotezin doğru cevabına (olumlu veya olumsuz) yönlendirilmiş olur.

İncelemeci, incelenen imzanın yazarının M imza sahibi olduğunu veya incelenen belgenin gerçek olduğunu ispatlamaz. İmzanın sahte olduğu da ispatlanmaz. İncelemeciye uzmanlığa ve bilimsel sürece aşinalığı, belirtilen hipotezin yapılan testlerle desteklendiği veya desteklenmediği mesleki görüşünü belirtme hakkı verir (Steven , 1995).

1.10. Adlî İmza İncelemesinde Kullanılan Kanaat Dereceleri

Adlî imza incelemesi; uzmanın deneyim ve birikimleri ile orantılı olması sebebiyle incelemede ulaşılan sonuç incelemecinin kişisel kanaat ve görüşleri ile sınırlıdır. Tetkik edilecek materyal üzerindeki bir imzaya X incelemecisi şahsının eli ürünü olduğu yönünde görüş bildirirken, Y incelemecisi aynı imzaya anılan şahsın eli ürünü olmadığı yönünde görüş bildirebilir. Bu durum, imza incelemelerinde ulaşılan sonuçların yüzde yüz doğru olduğu kanısını ortadan kaldırmaktadır. Bu sebeple inceleme neticesinde yazılacak raporda sonuç kanaat dereceleri bildirilerek ifade edilmelidir.

İnceleme ve karşılaştırma esnasında hız, baskı, oran, düzen genel başlıkları altında değerlendirilir ve bir çok ayrıntı tek tek ele alınarak inceleme yapılır. Ancak, genellikle incelemeci düşüncesinde oluşturduğu tabloda

40

incelemesini belirli başlıklar etrafında odaklanarak yapar. Bunların sistemsizce edilmiş hali aşağıda belirtilmiştir.

Tetkik konusu imza ile mukayese imzalar arasındaki karşılaştırma kriterleri.

Benziyor Benzemiyor

1. İmzaların genel şekli.
2. İmzaların başlangıç hareketlerinin yapılışı.
3. İmzaların bitiş hareketlerinin yapılışı.
4. İmzaların kalem baskısı ve işleklik derecesi.
5. İmzalar içerisindeki harf karakterlerinin yapılışı.
6. İmzalar içerisindeki buklelerin tersimi.
7. İmzalar içerisindeki kalem kaldırma hareketleri.

8. İmzalar içerisindeki çizgisel hareketlerin akış yönü.
9. İmzalar içerisindeki noktalama işaretlerinin yapılışı ve pozisyonu.
10. İmzalar içerisindeki sedil işaretlerinin yapılışı ve pozisyonu.
11. İmzaların meyil ve istikamet pozisyonu.
12. İmzalar içerisindeki itiyadı özellikler.
13. Mürekkep özelliği.
14. Diğer fiziksel özellikler (imzanın iç dizaynı, açılmal konum, fulaj izi).
15. Kaligrafik özellikler.

Tetkik imza ile mukayese imzalar arasında yapılacak karşılaştırma sonucunda bu soruların bulacağı cevap çerçevesinde sonuca ulaşarak rapor gerekçeli bir şekilde kanaat derecesi kullanılarak bağlanır.

41

Adil imza incelemelerinde kanaat derecelerini beş başlık altında toplamak mümkündür;

- T=M ise "eli ürünü **olduğu** kanaatine varılmıştır."
- T=M olmasına rağmen bire bir eşleştirmede; incelemecinin cevabını bulamadığı bir iki tane eksiklik olması (mukayese imzaların yetersiz ve sınırlı olması ya da tetkik konusu imzanın atıldığı belgenin niteliği ve koşullarından kaynaklanan imzadaki sapmanın olması) durumunda ise "eli ürünü **olmasının kuvvetle muhtemel olduğu** kanaatine varılmıştır."
- T=M eşitliği sağlanamamış ancak benzeyen özellikler benzemeyen özelliklerden fazla ve kişinin farklı ortamlarda attığı imzalarda da sapmalar oluyor veya imza yeteri kadar kaligrafik ve karakteristik özellik taşıyamamakla beraber davanın sonuçlanması verilecek rapora bağlı ise "eli ürünü **olabileceği** kanaatine varılmıştır."
- T=M eşit değil ise "eli ürünü **olmadığı** kanaatine varılmıştır."

T ile M arasında yapılan karşılaştırmada; tetkik ve mukayese imzaların yeteri kadar kaligrafik ve karakteristik özellikleri yansıtmaması veya basit tersimli imzalar olması durumunda incelemecinin olumlu veya olumsuz bir görüş bildiremeyeceği durumda ise "**müspet ya da menfi bir kanaat bildirmek mümkün olamamıştır.**" şeklinde kanaat bildirilerek inceleme tamamlanmış olur (White, 1998).

1.11. Yeterlilik ve Yeterlilik Testi

Yeterlilik bir kişinin işi ile ilgili olarak; kişisel nitelik, eğitim, deneyim, bilgi, beceri ve yeteneğinin gösterilmesidir.

Yeterlilik testi ise bir kimsenin doğal veya sonradan kazanılmış yeteneklerini, bilgi ve becerilerini ölçmeye ve anlamaya yarayan sınamadır. Bir başka ifade ile bilinen kaynak ve materyaller kullanarak önceden

42

hazırlanmış, sonuçları bilinen özel incelemeler, ölçüler ya da yöntemlere karşı kişinin performansının resmi olarak değerlendirilmesidir (www.tdk.gov.tr).

1.12. Tezin Amacı

Ülkemizde doküman inceleme laboratuvarlarının iş yoğunluğunun büyük bir bölümünü imza incelemeleri oluşturmaktadır. İmza, kişilere hukuki anlamda yükümlülük getiren ve kişinin kendisi tarafından bizzat tatbik edilen özel işaretler olup adli davaya konu olmaktadır.

HACMİ 5965 6809 7436 8007 9621 11176 11210 12780 13447 14432 **100883**

**EMNİYET GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ POLİS
KRİMİNAL
LÂBORATUVARLARI**

İMZA

İNCELEMESİ 390 412 649 776 1279 1358 1463 1613 3510 3579 **15029**

Çizelge 1.12.1: Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Kriminal Laboratuvarlarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge.

Grafik 1.12.1: Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Kriminal Laboratuvarlarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik.

YILLAR 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 **TOPLAM**

GENEL İŞ

HACMİ 289 471 666 1238 1602 1672 1620 2519 1497 1465 **13039**

**JANDARMA GENEL
KOMUTANLIĞI KRİMİNAL
LÂBORATUVARLARI**

İMZA

İNCELEMESİ 110 163 225 488 649 630 592 1056 567 486 **4966**

Çizelge 1.12.2: Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Laboratuvarlarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge.

**TÜRKİYE GENELİNDE PKL DOKÜMAN İNCELEME ŞUBE
MÜDÜRLÜKLERİNDEKİ İMZA İNCELEMELERİNİN GENEL İŞ HACMİ
İÇERİSİNDEKİ ORANI**

%85

%15

GENEL İŞ MİKTARI İMZA İNCELEMESİNE AİT İŞ MİKTARI

43

Grafik 1.12.2: Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Laboratuvarlarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik.

YILLAR 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 **TOPLAM**

GENEL İŞ

HACMİ 231 400 500 770 900 845 915 751 900 512 **6724**

**ANKARA JKDB DOKÜMAN
İNCELEME
LÂBORATUVARLARI**

İMZA

İNCELEMESİ 92 138 180 342 399 334 342 256 341 169 **2593**

Çizelge 1.12.3: Jandarma Genel Komutanlığı Ankara Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge.

Grafik 1.12.3: Jandarma Genel Komutanlığı Ankara Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik.

**TÜRKİYE GENELİNDEKİ JKDB DOKÜMAN İNCELEME ŞUBE
MÜDÜRLÜKLERİNDEKİ İMZA İNCELEMELERİNİN GENEL İŞ HACMİ
İÇERİSİNDEKİ ORANI**

%62

%38

GENEL İŞ MİKTARI İMZA İNCELEMESİNE AİT İŞ MİKTARI

**ANKARA DOKÜMAN İNCELEME LABORATUVARININ
1996-2005 YILLARINDA YAPILAN İMZA
İNCELEMELERİNİN GENEL İŞ HACMİ İÇERİSİNDEKİ
ORANI**

61%

39%

DİĞER İNCELEMELER İMZA İNCELEMESİ

44

YILLAR 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 **TOPLAM**

GENEL İŞ

HACMİ 58 71 150 257 313 359 **VAN DOKÜMAN İNCELEME** 355 255 300 508 **2626**

LÂBORATUVARLARI

İMZA

İNCELEMESİ 18 25 40 65 74 97 109 76 104 124 **732**

Çizelge 1.12.4: Jandarma Genel Komutanlığı Van Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge.

Grafik 1.12.4: Jandarma Genel Komutanlığı Van Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendirin dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik.

YILLAR 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 **TOPLAM**

GENEL İŞ

HACMİ 0 0 16 211 389 468 350 1513 297 445 **3689**

**BURSA DOKÜMAN
İNCELEME
LÂBORATUVARLARI**

İMZA

İNCELEMESİ 0 0 5 81 176 199 141 724 122 193 **1641**

Çizelge 1.12.5: Jandarma Genel Komutanlığı Bursa Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı ve imza incelemeleriyle ilgili dosya miktarını gösteren çizelge.

Grafik 1.12.5: Jandarma Genel Komutanlığı Bursa Laboratuvarının 1996-2005 yılları arasında inceledikleri genel dosya miktarı içerisindeki imza incelemelerini ilgilendiren dosya miktarının yüzdesini gösterir grafik.

VAN DOKÜMAN İNCELEME LABORATUVARININ

1996-2005 YILLARINDA YAPILAN İMZA

İNCELEMELERİNİN GENEL İŞ HACMİ

İÇERİSİNDEKİ ORANI

72%

28%

DiĞER İNCELEMELER İMZA İNCELEMESİ

BURSA DOKÜMAN İNCELEME LABORATUVARININ

1998-2005 YILLARINDA YAPILAN İMZA İNCELEMELERİNİN

GENEL İŞ HACMİNE ORANI

56%

44%

DiĞER İNCELEMELER İMZA İNCELEMESİ

45

Ülkemizde Adli İmza İnceleme konusunda lisans ve ön lisans düzeyinde eğitim veren herhangi bir kurum yoktur. Bu alanda hizmet veren personel ve bilirkişiler farklı kaynaklardan olmakla birlikte, genellikle Fizik, Güzel Sanatlar, Tıp, İstatistik, Asker, Polis, Hukukçu, Hattat gibi meslek mensupları kişiler, laboratuvarlarda uygulamalı eğitime tabi tutularak usta çırak ilişkisi içerisinde yetiştirilmektedir. Bu çalışma ile farklı kaynaklardan temin edilen incelemecilere verilen uygulamalı ve nazari eğitim sonucunda inceleme ve kanaat oluşturulmasında bir standart sağlanarak uygun kanaat derecesiyle doğru sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Adli davaya konu olan belge ve kıymetli evrakta yer alan imzalar üzerinde; inceleme yapan personelin bilgi düzeyini ölçmek ve verdiği kanaat derecesindeki isabet oranını belirlemek, imza incelemelerinde görev alan personelin uzmanlık öncesi dönemde yetiştirilmesine katkı sağlamak, uygulamalı eğitimde verilen bilgilerin incelemeci tarafından ne derece algılandığını ölçmek, zaman içerisinde kendisine olan güvenini sağlamak ve uzmanlık döneminde edindiği tecrübe ve bilgileri unutmadan geliştirilmesini sağlayarak, periyodik dönemler halinde yeterlilik testine tabi tutmak bu çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

46

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Gereç

Ticari ilişkide sıklıkla kullanılan ve piyasada matbu olarak satılan kambiyo senetler üzerinde el yazısıyla yazılan, tarih, meblağ, keşideci adresi ve diğer unsurlar dikkate alınmadan senetler üzerindeki orijinal ve çeşitli imza sahtecilik yöntemleri kullanılarak atılı bulunan imzalar ile bunların karşılaştırmaya esas imzaların bulunduğu mukayese imzalar arasında inceleme ve karşılaştırma yapmak amacıyla Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı ve Jandarma Bölge Laboratuvar Amirliklerinde bulunan; VSC-1, VSC-2000, VSC-2000 HR, VSC-5000 (Video Spectral Comparator) Doküman İnceleme Cihazı, VSC-4 (Portable Video Spectral Comparator) Portatif Doküman İnceleme Cihazı, DVS (Document Video Spectral Comparator) Doküman İnceleme Cihazı, PROJECTINA Doküman İnceleme ve Karşılaştırma Cihazı, LEICA M-420 Makroskop, ESDA (Fulaj İzi Belirleme) Cihazı, CANON marka fotokopi makinesi ve alttan flüoresan ışık veren düzenek kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

Araştırma altı aşamalı olarak yürütülmüştür. İlk aşamada yaşları 24 ile 35 arasında en az lise mezunu olan ve bir okulda kursa tabi tutulan kolluk görevinde mesleki deneyim sahibi 60 kişilik erkek denek grubun isim listesi oluşturularak imza örnekleri alınmıştır. Bu imza örnekleri üzerinde inceleme yapılmış; basit tersimli imzalar, harf karakterinden teşekkül eden imzalar, komplike (harf karakteri, bukle, el kaldırma hareketleri, noktalama işaretleri bulunan) imzalar olacak şekilde 20 imza modeli belirlenmiştir. Bu imza örnekleri Şekil :2.2.1-2.2.20'de verilmiştir.

47

Şekil 2.2.1: İmza örneği Şekil 2.2.2: İmza örneği
Şekil 2.2.3: İmza örneği Şekil 2.2.4: İmza örneği
Şekil 2.2.5: İmza örneği Şekil 2.2.6: İmza örneği
Şekil 2.2.7: İmza örneği Şekil 2.2.8: İmza örneği
Şekil 2.2.9: İmza örneği Şekil 2.2.10: İmza örneği

48

Şekil 2.2.11: İmza örneği Şekil 2.2.12: İmza örneği
ŞEKİL 2.2.13: İmza örneği ŞEKİL 2.2.14: İmza örneği
Şekil 2.2.15: İmza örneği Şekil 2.2.16: İmza örneği
Şekil 2.2.17: İmza örneği Şekil 2.2.18: İmza örneği
Şekil 2.2.19: İmza örneği Şekil 2.2.20: İmza örneği

49

İkinci aşamada imza modelleri belirlenen 20 şahsa dörder adet kambiyo senedi verilerek birinci senede pul üzerine ve açığına oturarak (Şekil 2.2.21), ikinci senede oturarak (Şekil 2.2.22), üçüncü senede ayakta (Şekil 2.2.23), dördüncü senede oturarak inkar kastıyla olmak üzere (Şekil 2.2.24) her bir senet üzerine ikişer adet imza atmaları sağlanmıştır.

Şekil 2.2.21: Testte kullanılmak üzere pul üzerine ve açığına oturarak atılmış imzaların ve senedin genel görüntüsü.

Şekil 2.2.22: Testte kullanılmak üzere oturarak atılmış imzaların ve senedin genel görüntüsü.

50

Şekil 2.2.23: Testte kullanılmak üzere ayakta atılmış imzaların ve senedin genel görüntüsü.

Şekil 2.2.24: Testte kullanılmak üzere oturarak inkar kastıyla atılmış imzaların ve senedin genel görüntüsü.

51

Üçüncü aşamada gerçek ve sahte imzaların bulunduğu "SSYT- 1 -A, SSYT-1-B, SSYT-1-C, SSYT-1- Ç, SSYT-1-D.....SSYT- 20 -A, SSYT-20-B, SSYT-20-C, SSYT-20- Ç, SSYT-20-D" olarak tanımlanmış tetkik konusu imza olarak nitelendirilecek ve her bir grupta 5 senedin bulunduğu 20 grupta toplamda 100 adet senet üzerindeki imzaların; gerçek 33 , serbest taklit 7, bakarak taklit 5, üstten kopya 12, karbon kağıdı kullanarak kopya 6, fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya 6, pul transferi 8, belgeye transfer 9, uydurma suretiyle 7, inkar kastıyla 11 adet olmak üzere 100x2=200 adet tetkik edilecek imza 100 adet kambiyo senedi üzerine hazırlanmıştır (şekil:2.2.25-2.2.34).

Şekil 2.2.25: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış gerçek imzalar "SSYT-1-C"

Şekil 2.2.26: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış serbest taklit imzalar "SSYT-11-D"

Şekil 2.2.27: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış bakarak taklit imzalar "SSYT-8-Ç"

52

Şekil 2.2.28: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış üstten kopya imzalar "SSYT-3-B"

Şekil 2.2.29: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış karbon kağıdı kullanılarak kopya imzalar "SSYT-4-B"

Şekil 2.2.30: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya imzalar "SSYT-7-D"

Şekil 2.2.31: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış pul transferi ve bakarak taklit imzalar "SSYT-14-D"

53

Şekil 2.2.32: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış fotokopi makinesi kullanılarak belgeye transfer edilmiş imzalar "SSYT-17-A"

Şekil 2.2.33: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış farklı bir şahıs tarafından uydurma suretiyle atılmış imzalar "SSYT-10 Ç"

Şekil 2.2.34: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış şahsın kendisi tarafından inkar kastıyla atılmış imzalar "SSYT-8-D"

54

Dördüncü aşamada, belirlenen 20 şahsın imza incelemesinde mukayese ve karşılaştırmada kullanılmak üzere huzurda ve samimi imza örnekleri alınmıştır. (şekil: 2.2.35-2.2.37)

Şekil 2.2.35: Testte kullanılmak üzere mukayese amaçlı alınmış samimi imza formatı.

55

Şekil 2.2.36: Testte kullanılmak üzere mukayese amaçlı alınmış samimi yazı ve imza formatı.

56

Şekil 2.2.37: Testte kullanılmak üzere mukayese amaçlı alınmış huzurda imza formatı.

57

Beşinci aşamada zaman kaybını önlemek, ifade ve tespitlerde bir standart sağlamak amacıyla inceleme ve karşılaştırma tablosu oluşturulmuştur.

SSYT-1-

İNCELEME VE KANAAT OLUŞTURMA TABLOSU

Tetkik konusu imza ile mukayese imzalar arasındaki karşılaştırma kriterleri.

Benziyor Benzemiyor Belirleyici Kriterler

1. İmzaların genel şekli.
2. İmzaların başlangıç hareketlerinin yapılışı.
3. İmzaların bitiş hareketlerinin yapılışı.
4. İmzaların kalem baskısı ve işleklik derecesi.
5. İmzalar içerisindeki harf karakterlerinin yapılışı.
6. İmzalar içerisindeki buklelerin tersimi.
7. İmzalar içerisindeki kalem kaldırma hareketleri.
8. İmzalar içerisindeki çizgisel hareketlerin akış yönü.
9. İmzalar içerisindeki noktalama işaretlerinin yapılışı ve pozisyonu.
10. İmzalar içerisindeki sedil işaretlerinin yapılışı ve pozisyonu.
11. İmzaların meyil ve istikamet pozisyonu.
12. İmzalar içerisindeki itiyadi özellikler.
13. Mürekkep özelliği.
14. Diğer fiziksel özellikler (imzanın iç dizaynı, açısız konum, fulaj izi).
15. Kaligrafik özellikler.

TOPLAM

i

mza karşılaştırması sonucunda oluşan kanaat derecesi.

1. Eli ürünü olduğu kanaatine varılmıştır.
2. Kuvvetle muhtemel eli ürünü olduğu kanaatine varılmıştır.
3. Eli ürünü olabileceği kanaatine varılmıştır.
4. Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmıştır.
5. Müspet ya da menfi bir kanaat bildirmek mümkün olamamıştır.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır?

1. Serbest taklit.
2. Bakarak taklit.
3. Üstten kopya.
4. Karbon kağıdı kullanılarak kopya.
5. Fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya.
6. Pul transferi.
7. Belgeye transfer (fotokopi, tarayıcı, dijital fotoğraflama).
8. Herhangi bir imza model alınmadan uydurma suretiyle.
9. İnkâr kastıyla.

Adı ve Soyadı :

Mesleği :

Hizmet Yılı :

Şekil 2.2.38: Testte kullanılmak üzere hazırlanmış inceleme ve kanaat oluşturma tablosu.

58

Altıncı aşamada imza incelemeleriyle ilgili oluşturulan testlerin uygulanacağı incelemeler belirlenmiştir. Ankara, Bursa ve Van Jandarma Laboratuvarları Doküman İnceleme Şubelerinde görev yapan ve aktif olarak imza incelemesi yapmış yedi Uzman, dört Uzman Yardımcısı, bir Teknik Elemandan oluşan toplamda 12 kişilik bir grup belirlenmiştir. Belirlenen incelemelerin isimleri yerine birden onikiye kadar numara verilmiştir (Çizelge: 2.2.1).

59

İNCELEMECİLER GÖREVİ YAŞI HİZMET YILI

GÖREV

YAPTIĞI

YER

Bir Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 42 10 Bursa
İki Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 36 10 Ankara
Üç Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 36 12 Ankara
Dört Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 35 8 Ankara
Beş Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 31 5 Ankara
Altı Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 33 5 Bursa
Yedi Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 34 5 Van
Sekiz Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.
Yrd. 31 6 Ankara
Dokuz Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.
Yrd. 30 6 Bursa
On Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.
Yrd. 28 4 Ankara
Onbir Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.
Yrd. 30 3 Van
Oniki Numaralı İncelemeci Teknik Eleman 34 10 Bursa

Çizelge 2.2.1: Testte incelemeci olarak katılanların listesi ve nitelikleri.

60

Ayrıca tespitler inceleme ve kanaat oluşturma tablosuna işaretlendikten sonra sonuçların değerlendirileceği standart bir cevap anahtarı çizelgesi oluşturulmuştur (Çizelge 2.2.2). Kanaatler ve Değerlendirmeler satırında 1-20 arasındaki sayılar testte 20 imza modeli kullanıldığını, dikey sütunda bulunan A, B, C, Ç, D harfleri de belirlenen imza modellerinin her birinden (gerçek ve sahte imzaları kapsayan) beş adet imza ile çalışıldığını yani toplamda 100 adet imza modelinin tetkik imza olarak değerlendirmeye alındığını göstermektedir.

Cevap anahtarı içerisinde KANAATLER bölümünde bulunan rakamların anlamlandırılması.

Eli ürünü olduğu kanaatine varılmıştır. 1
Kuvvetle muhtemel eli ürünü olduğu kanaatine varılmıştır. 1
Eli ürünü olabileceği kanaatine varılmıştır. 1
Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmıştır. 4
Müşpet ya da menfi bir kanaat bildirmek mümkün olamamıştır. -

Cevap anahtarı içerisinde DEĞERLENDİRME bölümünde bulunan rakamların anlamlandırılması.

Serbest taklit. 1
Bakarak taklit. 2
Üstten kopya. 3
Karbon kağıdı kullanılarak kopya. 4
Fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya, 5

Pul transferi. 6
Belgeye transfer (fotokopi, tarayıcı, dijital fotoğraflama). 7
Herhangi bir imza model alınmadan uydurma suretiyle. 8
İnkâr kastıyla. 9
Gerçek imza 0

Çizelge 2.2.2: Teste incelemeci olarak katılanların verdiği kanaat ve tespitlerin doğruluğunu kontrol etmek için oluşturulmuş cevap anahtarları ve rakamların anlamlandırılması ile ilgili tablo.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A 4 4 1 4 4 1 4 1 4 4 4 4 4 1 1 1 4 1 1 1
SSYT B 4 4 4 4 4 1 1 1 1 1 4 1 4 4 4 4 1 1 1 4
SSYT C 1 1 1 1 1 4 4 4 1 4 4 4 4 4 1 4 1 1 1 1
SSYT Ç 4 4 4 4 4 4 4 4 4 1 1 4 1 4 1 4 4 1 1
SSYT D 4 4 4 1 4 1 4 1 1 1 4 1 4 4 1 4 1 4 4 1
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A 5 6 0 7 7 9 6 0 3 6 1 7 6 0 0 0 7 0 0 0
SSYT B 1 4 3 3 8 0 0 0 0 0 3 0 2 1 7 1 0 0 0 1
SSYT C 0 0 0 0 0 3 5 3 9 7 8 7 1 8 0 6 0 9 0 0
SSYT Ç 2 3 4 4 3 6 8 2 2 8 0 0 5 9 3 9 8 3 9 0
CEVAP ANAHTARI
SSYT D 3 2 8 0 6 0 5 9 0 9 1 9 4 6 0 4 9 7 3 9

61

BULGULAR

Üç farklı ilde konuşlanmış laboratuvarlarda Doküman İnceleme alanında görev yapan 7 uzman, 4 uzman yardımcısı ve 1 teknik elmana imza incelemeleriyle ilgili yeterlilik testi uygulanmış, elde edilen veriler her incelemeci için oluşturulan cevap anahtarına kaydedilmiştir. Her cevap anahtarlarındaki “Y” yanlış cevap “D” doğru cevap seçeneğini göstermektedir.

3.1. Bir Numaralı İncelemeci

1996 yılı itibariyle Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış, sırasıyla 1996-2001 Ankara, 2001-2003 Van, 2003 yılından itibaren de Bursa olmak üzere 10 yıldır görev yapmaktadır. Bir Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 14 adedine Yanlış (Y), 86 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 86, başarısızlık oranı ise %14 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

Tablo 3.1.1: Bir Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-1-Ç bakarak taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-2-C eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D D D D D D D D D D D D D
SSYT B D D D D Y D D D D D D D D Y D D D D D D D
SSYT C D Y D D D D D D Y D D D Y D D D D D Y D D
SSYT Ç Y D D D D Y D D D D D D D D D Y D D Y D
SSYT D D D D D D D Y D D D Y D D D D Y D D D
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A Y D D D D Y Y D Y D Y D D D D D D D D D
SSYT B Y D Y Y D D D D D Y D Y D Y D D D D Y
SSYT C D Y D D D Y D Y D D D Y D D D D Y D D
SSYT Ç Y Y D D Y D D D D D D Y D Y D Y D Y D
BİR NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y Y D D D D Y Y D D Y D D D D Y D Y D

62

- SSYT-5-B uydurma suretiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olduğu,
- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-6-Ç pul transferi ve fotokopi yoluyla transfer edilen imzaya, eli

ürünü olduğu,

- SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-13- B serbest taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-13- C bakarak taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-16-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Bir Numaralı İncelemeci % 63 doğru, % 37 yanlış sonuca ulaşmıştır.

63

3.2. İki Numaralı İncelemeci

1996 yılı itibariyle Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış, sırasıyla 1996-1998 Ankara, 1998-2003 Bursa, 2003 yılından itibaren tekrar Ankara olmak üzere 10 yıldır görev yapmaktadır. İki Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 14 adedine Yanlış (Y), 86 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 86, başarısızlık oranı ise %14 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

```
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D D Y D D D D D D D D D D D Y D
SSYT B D D D D D D D D D D D D D D D Y Y D D
SSYT C D Y D D D D D D D D D D D D D Y D D D
SSYT Ç D D D D D D Y D D D D D D Y D Y D D Y D
SSYT D D D D D D D D D D Y D Y D D D D Y D D D
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D D Y D D Y D D D D D D D Y D
SSYT B D D D Y D D D D D D D D D Y D D D Y D Y
SSYT C D Y D D D Y D D D D D D D D D D Y D D D
SSYT Ç D D D D Y D Y D Y D D D D D Y D Y D Y D
İKİ NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D D Y D D D D D D D D Y D Y D D D D Y D D
```

Tablo 3.2.1: İki Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-2-C eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-7-Ç uydurma suretiyle atılan imzalara eli ürünü olabileceği,
- SSYT-10-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli

ürünü olmadığı,

- SSYT-14-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

64

- SSYT-16- Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17- B, C eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-A eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-A eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir..

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada İki Numaralı İncelemeci % 75 doğru, % 25 yanlış sonuca ulaşmıştır.

65

3.3. Üç Numaralı İncelemeci

1994 yılı itibariyle Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış, sırasıyla 1994-2003 Van, 2003 yılından itibaren Ankara olmak üzere 12 yıldır görev yapmaktadır. Üç Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 21 adedine Yanlış (Y), 78 adedine Doğru (D), 1 adedine müspet-menfi karar bildirilemeyeceği şeklinde cevap vermiştir. Başarı oranı % 78 başarısızlık oranı %21, değerlendirilmeye alınmayan ise %1 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

```
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D D D D D Y D D D Y Y D
SSYT B D D D D D D D D Y D D Y D D D D D Y Y D
SSYT C D D D D D D D D Y D D D D D D D D Y D Y
SSYT Ç D D D D D D D D D Y D D Y D Y D D Y D
SSYT D D D D D D D Y Y D Y D D D D Y Y D
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D Y D Y D D Y D D D Y Y D
SSYT B D D Y Y D D D D Y D Y Y D D Y D Y Y Y
SSYT C D D D D D Y Y Y D D D D D D D D Y D Y
SSYT Ç D D D D Y D D Y D D Y D Y Y Y D Y Y D
ÜÇ NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y D D D Y D Y Y Y Y Y D D D D Y Y Y Y
```

Tablo 3.3.1: Üç Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atılmış eli ürünü olmadığı,
- SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-B eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli

ürünü olmadığı,

- SSYT-9-D eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

66

- SSYT-11-Ç eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-12-B eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-14-A eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yapıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-14-Ç inkar kastıyla atılan imzalara serbest taklit edilmek suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-16-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-18-A eli ürünü olan imzalara fotokopi yoluyla transfer yapıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-18-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-18-D belgeye fotokopi yoluyla transfer olan imzalara eli ürünü olduğu,

- SSYT-19-A eli ürünü olan imzalara serbest taklit yapıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-19-B eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yapıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-20-C eli ürünü olan imzalara karbon kağıdı kullanılarak kopya yapıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-20-D müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir kanaati bildirilmiştir..

67

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Üç Numaralı İncelemeci % 57 doğru, % 43 yanlış sonuca ulaşmıştır.

3.4. Dört Numaralı İncelemeci

1998 yılı itibarıyla Ankara Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış ve 8 yıldır bu görevi yapmaktadır. Üç Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 18 adedine Yanlış (Y), 82 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 82, başarısızlık oranı ise %18 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D Y Y D Y D D D D D D D D D D Y D D D
SSYT B D D D D Y D D D D D D D D D D Y D D D D Y
SSYT C D
SSYT Ç D D D D D D Y D D D D D D Y D Y Y Y D D
SSYT D Y D Y D D D D D D D D D D Y D D Y Y D D
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D Y Y D Y D D Y D D D D D D D Y D D D
SSYT B Y D D D Y D D D D D Y D Y D Y D D D D Y
SSYT C D D D D D Y D Y D D D D D D D D Y D D
SSYT Ç D D D D D Y Y D D D Y Y Y Y Y Y D D
DÖRT NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y Y Y Y D D D D D Y D D D D D Y Y Y D

Tablo 3.4.1: Üç Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-1-D üstten kopya yöntemiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olduğu,
- SSYT-3-A eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-3-D uydurma suretiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- 68
- SSYT-4-A belgeye fotokopi yoluyla transfer edilmiş imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-4-D eli ürünü olan imzalara herhangi bir imza model alınmadan uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-5-B uydurma suretiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olduğu,
- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-7-Ç uydurma suretiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olduğu,
- SSYT-14-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-14-D pul transferi yapılan imzaya eli ürünü olduğu,
- SSYT-15-B belgeye fotokopi yoluyla transfer edilmiş imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-16-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17-B belgeye fotokopi yoluyla transfer edilmiş imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-17- Ç uydurma suretiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-Ç üstten kopya yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-18-D belgeye fotokopi yoluyla transfer edilmiş imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-20-B bakarak taklit yöntemiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olabileceği kanaati bildirilmiştir..

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Dört Numaralı İncelemeci % 65 doğru, % 35 yanlış sonuca

ulaşmıştır.

69

3.5. Beş Numaralı İncelemeci

2001 yılı itibariyle Ankara Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış ve 5 yıldır bu görevi yapmaktadır. Beş Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 26 adedine Yanlış (Y), 74 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 74, başarısızlık oranı ise %26 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

```
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D Y Y Y Y D D D Y D Y Y D Y Y Y D
SSYT B D D D D D D Y D Y D D D D D Y D Y Y D D
SSYT C D Y D D D D D D Y D D Y D D D D D D D D
SSYT Ç D D D D D Y D D D D D D D D D Y D D Y D
SSYT D D D D Y D D D D Y D D D D D D Y D D Y
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D Y Y Y Y Y D Y Y Y Y D Y Y Y D
SSYT B D Y Y D D D Y D Y D D D D D Y Y Y D D
SSYT C D Y D D D D Y Y Y D D Y D D D D D Y D D
SSYT Ç D D D D D Y D D Y D D D Y D Y D Y D
BEŞ NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y Y D Y D D Y D Y Y D D D D D Y D D Y
```

Tablo 3.5.1: Beş Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-2-C eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-4-D eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-5-A belgeye fotokopi yoluyla transfer edilmiş imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-6-Ç belgeye fulaj izi yöntemiyle transfer ve pul transferi yapılmış imzalara eli ürünü olduğu
- SSYT-7-A belgeye fotokopi yoluyla transfer ve pul transferi yapılmış imzalara eli ürünü olduğu,

70

- SSYT-7-B eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-8-A eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-B eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-D eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-10- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-12-A belgeye fotokopi yoluyla transfer yapılmış imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-12-C belgeye fotokopi yoluyla transfer yapılmış imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli

ürünü olmadığı,

- SSYT-14-A eli ürünü olan imzalara üstten kopya yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-15-A eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-15-B belgeye fotokopi yoluyla transfer yapılmış imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-16-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17-A belgeye fotokopi yoluyla transfer edilmiş imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-17-B eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

71

- SSYT-18-A eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-A eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-20-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir..

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Beş Numaralı İncelemeci % 56 doğru, % 44 yanlış sonuca ulaşmıştır.

72

3.6. Altı Numaralı İncelemeci

2001 yılı itibariyle Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış, sırasıyla 2001-2005 Ankara, 2005 yılından itibaren de Bursa olmak üzere 5 yıldır görev yapmaktadır. Altı Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 9 adedine Yanlış (Y), 91 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı %91, başarısızlık oranı ise %9 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

Tablo 3.6.1: Altı Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-2-C eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli

ürünü olmadığı,

- SSYT-10- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli

ürünü olmadığı,

- SSYT-14- Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli

ürünü olmadığı,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D D D D D D D D D D D D D
SSYT B D
SSYT C D Y D D D D D D Y D D D D D D D D D D D
SSYT Ç D D D D D D D D D D D D D D Y D D D D Y D
SSYT D D D D D D D D Y D Y D D D D D D Y D D D

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D Y Y Y D Y D Y D D D D D D D D D
SSYT B D D Y Y D D D D D D Y D Y D D D D Y D Y
SSYT C D D D D D Y Y Y D D D D D D D D Y D D
SSYT Ç D Y D D Y D Y D Y D D D D Y D D Y D Y
ALTI NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y Y D D Y D D Y D Y Y D D D D Y D Y Y

73

- SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli

ürünü olmadığı,

- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü

olmadığı,

- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Altı Numaralı İncelemeci % 64 doğru, % 36 yanlış sonuca ulaşmıştır.

74

3.7. Yedi Numaralı İncelemeci

2001 yılı itibariyle Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış, sırasıyla 2001-2003 Ankara, 2003 yılından itibaren de Van olmak üzere 5 yıldır görev yapmaktadır. Yedi Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 20 adedine Yanlış (Y), 80 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı %80, başarısızlık oranı ise %20 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

Tablo 3.7.1: Yedi Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-2-D bakarak taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,

- SSYT-5-A belgeye fotokopi yoluyla transfer olan imzalara eli ürünü olduğu,

- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atılmış eli ürünü olmadığı,

- SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-9-Ç bakarak taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,

- SSYT-10- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D D D D D D D D D D D D D
SSYT B D D D D D D D D D D D D D D Y D D D D Y D D

SSYT C D D D D D D D D D Y D D D Y D D D D Y D Y
SSYT Ç D D D D D D D D D Y D Y D D D D Y D D Y D
SSYT D D Y D D D D D D Y D Y Y D D D D Y D Y Y
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

SSYT A D D D D D Y D D D Y D Y D D D D D D D D D
SSYT B Y D Y D D D D D D D D D Y D D Y D Y D Y
SSYT C D D D D D D Y Y Y D D D Y D D D D Y D Y
SSYT Ç D Y D D Y D D Y D Y D D D D Y D D Y D
YEDİ NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D D Y D D D D D Y D Y Y D D D D Y D Y Y

75

- SSYT-11-Ç eli ürünü olan imzalara fulaj izi yöntemiyle kopya yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-11-D serbest taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-13-B bakarak taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-13-C serbest taklit yöntemiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-16-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-D üstün kopya yöntemiyle atılan imzalara kuvvetle muhtemel eli ürünü olduğu,
- SSYT-20-C eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-20-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Yedi Numaralı İncelemeci % 67 doğru, % 33 yanlış sonuca ulaşmıştır.

76

3.8. Sekiz Numaralı İncelemeci

2001 yılı itibariyle Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış, sırasıyla 2001-2005 Van, 2005 yılından itibaren Ankara olmak üzere 6 yıldır görev yapmaktadır. Sekiz Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 15 adedine Yanlış (Y), 85 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 85 başarısızlık oranı ise %15 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D D D D D D D D D D D
SSYT B D D D D D D D D D D D D Y D D D D D D D
SSYT C D D D D D D D D Y D D D D Y D D D D D D
SSYT Ç Y D D D D D D Y D D D D D Y D Y D Y D
SSYT D D D Y D D D D Y D Y D Y D D D D Y D D D
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D Y D D D D D D D D D D D
SSYT B D D Y D D D D D D Y D Y Y Y D Y D Y

SSYT C D D D D D Y D Y Y D D D Y D D D D D D D D
SSYT Ç Y Y D D Y D D Y Y D D D D Y Y Y Y Y Y D
SEKİZ NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y Y Y D D D Y Y D Y D Y D D D Y Y D Y D

Tablo 3.8.1: Sekiz Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-1-Ç bakarak taklit yöntemiyle atılmış imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-3-D uydurma suretiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olduğu,
- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-8-Ç bakarak taklit edilmek suretiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

77

- SSYT-10-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-13-B bakarak taklit edilmek suretiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-13-C serbest taklit edilmek suretiyle atılan imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-14- Ç eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-16- Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17- Ç uydurma suretiyle atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Sekiz Numaralı İncelemeci % 64 doğru, % 36 yanlış sonuca ulaşmıştır.

78

3.9. Dokuz Numaralı İncelemeci

2001 yılı itibariyle Bursa Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış ve 6 yıldır bu görevi yapmaktadır. Dokuz Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 15 adedine Yanlış (Y), 78 adedine Doğru (D), 7 adedine müspet-menfi karar bildirilemeyeceği şeklinde cevap vermiştir. Başarı oranı % 78 başarısızlık oranı %15, değerlendirilmeye alınmayan ise %7 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D Y Y D D D D D D D D D D D D
SSYT B D D D D D D D D D D D D D D D D Y D
SSYT C D Y D D D D D D Y D D D D D D D D D D
SSYT Ç Y D D D D D D D Y D Y D D Y D Y D D Y D
SSYT D D D D D D D D Y D Y D D D D Y D D
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A Y D D D Y Y D Y D Y D D Y D D D D D
SSYT B Y Y Y Y D D D D D Y D D Y D Y D Y D
SSYT C D Y D D D Y Y Y D D D Y D D D D D D
SSYT Ç Y Y Y D Y D D D Y D Y D Y Y Y D Y Y D
DOKUZ NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y Y D D D D Y Y Y Y D D D D Y D Y

Tablo 3.9.1: Dokuz Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-1-Ç bakarak taklit yöntemiyle atılmış imzalara eli ürünü olabileceği,
- SSYT-2-C eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-5-A fotokopi yoluyla belgeye transfer edilen imzalara eli ürünü olduğu,
- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-8-A müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir, 79
- SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-B müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir,
- SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-9-Ç bakarak taklit yöntemiyle atılmış imzalara eli ürünü olabileceği,
- SSYT-9-D müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir,
- SSYT-10-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-11-Ç eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-14- Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-16- Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-C müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir,
- SSYT-19-A müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir,
- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-20-B müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir,

• SSYT-20-D müspet ya da menfi kanaat bildirilememiştir kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer 80

almış burada Dokuz Numaralı İncelemeci % 52 doğru, % 41 yanlış, % 7 müspet menfi kanaat bildiremeyecek şekilde sonuca ulaşmıştır.

3.10. On Numaralı İncelemeci

2002 yılı itibariyle Ankara Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış ve 4 yıldır bu görevi yapmaktadır. On Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 6 adedine Yanlış (Y), 94 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 94, başarısızlık oranı ise %6 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D D D D D D D D D D D D D
SSYT B D D D D D D D D D D D Y D D D D Y Y D D
SSYT C D D D D D D D D D D D D D D D D Y D D D
SSYT Ç D D D D D D D D D D Y D D D D D D D D D
SSYT D
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D Y D D D D D D D D D D D
SSYT B D D D Y D D D D D D Y Y D D D D Y Y D Y
SSYT C D D D D D Y D Y D D D D Y D D D Y D D D
SSYT Ç D D D D Y D D D Y D Y D Y D Y D D Y D D
ON NUMARALI İNCELEMCI
SSYT D D Y D D D D D D D D D D D D Y D D Y D

Tablo 3.10.1: On Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

- SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-11-Ç eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-12-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17-B eli ürünü olan imzalara serbest taklit yönetimiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17-C eli ürünü olan imzalara serbest taklit yönetimiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

81

- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada On Numaralı İncelemeci % 77 doğru, % 23 yanlış sonuca ulaşmıştır.

3.11. Onbir Numaralı İncelemeci

2003 yılı itibariyle Van Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış ve 3 yıldır bu görevi yapmaktadır. On Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 23 adedine Yanlış (Y), 77 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 77, başarısızlık oranı ise %23 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D Y D D Y D D D D D D D D D D D D D D Y D
SSYT B D D D D D D D D D D D Y D D D D D Y Y D

SSYTCDYYDDDDDDYDDDDDDDDYY
SSYTÇDDDDDDDDDDYDDYDDYD
SSYTDDDDDDDDYYDYDDYDYYD
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

SSYTA YDYDDYDYDDDDDDDDDDYD
SSYTB DYDDDDDDYDDYDDDDDDYYD
SSYTC DY YDDYDYDDDDDDDDDDYY
SSYTÇYYDDDDDDYYDYDYDYDYD
ONBİR NUMARALI İNCELEMECİ
SSYTDYYDDDDYYDYDDYDYDYD

Tablo 3.11.1: Onbir Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

• SSYT-2-C eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-3-A eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

82

• SSYT-3-C eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atılmış eli ürünü olmadığı,

• SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-9-D eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-10- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-11-Ç eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-12-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-14-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-15-D eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-16-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı _____eli ürünü olmadığı,

• SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-18-C inkar kastıyla atılan imzalara inkar kastıyla atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-19-A eli ürünü olan imzalara serbest taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

83

• SSYT-19-B eli ürünü olan imzalara fulaj izi yöntemiyle kopya yapıldığı

eli ürünü olmadığı,

• SSYT-19-C eli ürünü olan imzalara fulaj izi yöntemiyle kopya yapıldığı

eli ürünü olmadığı,

• SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-20-C eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-20-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Onbir Numaralı İncelemeci % 61 doğru, % 39 yanlış sonuca ulaşmıştır.

84

3.12. Oniki Numaralı İncelemeci

1996 yılı itibariyle Doküman İnceleme Laboratuvarlarında göreve başlamış, sırasıyla 1996-1998 Ankara, 1998 yılından itibaren Bursa olmak üzere 10 yıldır Teknik Eleman olarak görev yapmakta olup 1998-2004 yılları arasında inceleme yapmış sonradan statü ve mevzuat değişikliği yapılması sebebiyle inceleme yapma yetkisine son verilmiştir. Oniki Numaralı İncelemeci yaptığı 100 adet incelemenin 15 adedine Yanlış (Y), 85 adedine Doğru (D) cevap vermiştir. Başarı oranı % 85 başarısızlık oranı ise %15 olmuştur. Hatalı karar verdiği Standart Seviye Yeterlilik Testleri aşağıya çıkarılmıştır.

```
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A D D D D D Y D D D D D D D D D D D D D D
SSYT B D D D D D D D D D D D D D D D D D Y D D
SSYT C D Y D D D D D D D D D D D D D D D Y D D
SSYT Ç D D D D D D D D D D D D D D Y D Y D D Y D
SSYT D D D D Y D D D Y Y D Y D D D D Y D D Y
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
SSYT A Y D D D D Y D D Y Y D D D D D D D D D D
SSYT B Y D Y D D D D D D Y D D Y D Y D Y D Y
SSYT C D Y D D D Y Y Y D D D Y D D D D Y D D
SSYT Ç D Y D D Y D D D D D D Y Y Y D Y Y D
ONİKİ NUMARALI İNCELEMECİ
SSYT D Y D D Y Y D Y Y Y Y Y D D D D Y D Y Y
```

Tablo 3.12.1: Oniki Numaralı İncelemecinin inceleme sonucunda verdiği kanaat ve sonuçların değerlendirme tablosu.

• SSYT-2-C eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-4-D eli ürünü olan imzalara bakarak taklit yöntemiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-6-A inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atılmış eli ürünü olmadığı,

• SSYT-8-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-9-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

85

• SSYT-9-D eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,

• SSYT-10- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,

- SSYT-12- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-14-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-16-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-17- D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-B eli ürünü olan imzalara pul transferi yapıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-18-C inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-19-Ç inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı,
- SSYT-20-D inkar kastıyla atılan imzalara uydurma suretiyle atıldığı eli ürünü olmadığı kanaati bildirilmiştir.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır? Sorusuna verilen cevaplar DEĞERLENDİRME bölümünde yer almış burada Oniki Numaralı İncelemeci % 59 doğru, % 41 yanlış sonuca ulaşmıştır.

86

Çalışmaya dahil edilen oniki incelemecinin yeterlilik testlerinde kanaatler bölümünde vermiş oldukları cevapların; hata ve başarı oranları ile hizmet yılları ve görevleri bir bütün olarak çizelge 3.1'de verilmiştir.

İNCELEMECİLER GÖREVİ HİZMET

YILI

HATA ORANI

% 100

BAŞARI ORANI

% 100

Bir Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 10 14 86

İki Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 10 14 86

Üç Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 12 21+1 78

Dört Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 8 18 82

Beş Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 5 26 74

Altı Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 5 9 91

Yedi Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzmanı 5 20 80

Sekiz Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.

Yrd. 6 15 85

Dokuz Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.

Yrd. 6 15+7 78

On Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.

Yrd. 4 6 94

Onbir Numaralı İncelemeci Dok. İnc. Uzm.

Yrd. 3 23 77

Oniki Numaralı İncelemeci Teknik Eleman 10 15 85

Çizelge 3.1: Testte incelemeci olarak katılanların hizmet yılı ve başarı yüzdesini gösteren çizelge.

"+" sayı" müspet ya da menfi kanaat bildirilemeyenler.

87

İncelemecilerin cevaplandığı 1200 adet inceleme ve kanaat oluşturma tablosunun 204 adedinde hatalı kanaat tespit edilmiş, bu 12 incelemecinin cevapladığı 1200 adet sonucun yaklaşık olarak %17'sine tekabül ediyor. Hataların yapıldığı imza modelleri ve hatalı sonuç içerisindeki

oransal dağılım çizelge 3.2'de gösterilmiştir.

İMZALARIN NİTELİKLERİ İmza

Miktarı

Hata

Sayısı

Yaklaşık

Hata Oranı

%100

Serbest taklit. 7 5 2,5

Bakarak taklit. 5 10 5

Üstten kopya. 12 3 1,5

Karbon kağıdı kullanılarak kopya. 6 - -

Fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya. 6 - -

Pul transferi. 8 3 1,5

Belgeye transfer (fotokopi, tarayıcı, dijital fotoğraflama).

9 14 6,5

Herhangi bir imza model alınmadan uydurma suretiyle.

7 8 4

İnkâr kastıyla. 11 94 46

Gerçek imza. 29 59 29

Müspet ya da menfi görüş bildirmek mümkün olamamıştır.

8 4

TOPLAM 100 204 100

Çizelge 3.2: Hata sayısını ve oranlarını gösteren çizelge.

88

4. TARTIŞMA

Doküman inceleme kapsamı içerisinde ele alınan Adlî İmza İnceleme sürecinde; incelemecinin eğitimi, imza inceleme ve karşılaştırma metotları, incelemecinin raporda belirtmiş olduğu kanaatler Adlî Mercilerin verdiği kararlara dayanak teşkil etmekle birlikte, bir o kadar da itiraz edilmiş ve sürekli tartışma konusu olmuştur. İmza hukuki ve maddi açıdan önemli bir anlam taşımakla birlikte içkin olarak birçok değişkeni kendinde toplayan önemli bir kaynaktır. İmzanın maddi anlamdaki değeri onun tatbik şeklinden ziyada atılmış olduğu materyalin niteliğinde gizlidir. İmza; çek, senet, bono ve adi senet gibi kıymetli belgeler ya da gerçek kişiler ve tüzel kişiler adına işlem yapan yetkili kişinin bir işlemten dolayı illiyet bağı bulunan belge üzerine tatbik edilirse hukuki ve maddi bir anlam taşır. Bu tür belgeler art niyetli düzenlenir veya sahte imzalar atılırsa o zaman adlî bir davaya konu olur ve Adlî imza İnceleme alanına gerer.

Adlî Doküman İnceleme alanında resmi ve özel bilirkişilik yapan kişi ve kuruluşların önemli derecede iş hacmini adlî amaçlı imza incelemeleri oluşturmaktadır. Adlî imza incelemesi; imzadan kişilik analizi yapmak veya insanların geçmişi ve geleceği hakkında tahminlerde bulunmak değildir. Adlî davada uyuşmazlık konusu olan bir belge (çek, senet, bono vb.) üzerinde bulunan imzayla ilgili inceleme sonucunda yapılacak hata hâkimin vereceği kararı etkiler ve davanın taraflarını maddi ve manevi açıdan avantajlı veya dezavantajlı bir duruma sokabilir.

Dünyada doküman inceleme uzmanları için mevcut eğitim programları; farklı alanlarda lisans veya lisans üstü eğitim yapmış ve bu alanda yetiştirilmek üzere en az 2 yıl (tercihen 3 yıl) devam eden bir eğitim programını içermektedir (Morris, 2000), Akademik ortamda öğrenilen teknik ve bilgiler laboratuvar uzmanlık eğitiminde de çoğunlukla verilmektedir (Ellen, 1997).

89

Bu açıdan adlî imza incelemesi yapan kişilere birkaç haftalık eğitimin ötesinde bilimsel ve evrensel nitelikte öğelerle donatılmış 3 yıldan az olmayacak süreyi kapsayan, nazari ve uygulamalı olarak eğitim vermek temel ilke olmalıdır. Bu sebeple doküman inceleme alanında hizmet veren kişi ve kuruluşlar arasında işbirliği yapılmalı; kısır, sonuç vermeyen tartışmalardan kaçınılarak olaya ülke ve yargı meselesi olarak yaklaşılmalı ve uyumlu bir işbirliği yapılmalıdır.

Dünyada ve ülkemizde adlî imza incelemesiyle ilgili lisans veya ön lisans düzeyinde eğitim veren bir kurumun mevcut olmaması, bu alanda hizmet veren personel kaynaklarının farklı olmasını zorunlu kılmıştır. Bu sebeple hattat, grafiker, fizikçi, mühendis, hukukçu, asker, polis, tıp doktoru ve adlî tıp uzmanı gibi meslek mensupları resmi veya özel laboratuvarın kendi hazırladıkları eğitim programları çerçevesinde uygulamalı ve nazari eğitim sonucunda inceleme yapabilecek düzeye gelmektedirler. Ülkemizde bu alanda hizmet veren Adlî Tıp Kurumu, Emniyet ve Jandarma teşkilatları bünyesindeki laboratuvarlarda ve bunların dışında özel inceleme yapan uzmanlar dikkate alındığında ülke genelindeki bütün incelemecilerin standart bir eğitimden geçtikleri söylenemez. Bu çalışmada Jandarma laboratuvarlarında Adlî İmza İncelemesi yapan incelemecilerin bu konudaki deneyimlerini test etmek, doğru hal tarzını belirlemek, inceleme metotlarının standartlarını ortaya koymak, incelemecin temel ve tekâmül eğitimlerinin içeriğini belirlemek amacıyla imza inceleme uzmanlarına imza incelemeleriyle ilgili uygulanabilecek yeterlilik testleri oluşturulmuştur.

Çalışmamızda, sübjektiflik gösteren kanaat derecelerinin inceleme ve kanaat oluşturma tablosunda gerekçeli olarak gösterilmesini sağlamak, konunun uzmanlarına imza incelemesiyle ilgili yeterlilik testi kavramı ve uygulama şekli hakkında bilgi vererek kendi durumlarını değerlendirme imkanı sağlamak, inceleme ve kanaat oluşturma tablosunun gerçek olgular üzerinde kullanılabilir olduğu amacı gözetilmiştir.

90

Bu çalışmada görev alan incelemeciler, testleri gerçek bir olgu gibi algılamadıkları için olayın vicdani boyutu eksik kalmıştır. İncelemecilerin mukayese imza isteme yönündeki talepleri söz konusu olamamış, mevcut verilerle sonuca gitmeleri istenmiştir.

Yeterlilik testi 9 farklı imza sahtecilik yöntemini ve gerçek imzaları kapsayacak şekilde 20 farklı uygulama 12 kişi tarafından incelenmiştir. Bu testlerde her incelemeci 100 uygulamaya cevap vermiş, her bir senet üzerindeki imza ile ilgili 12, toplamda ise 1200 (1x12x100=1200) adet inceleme ve kanaat oluşturma tablosu temin edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar incelemecilerin; hizmet yılı, imza incelemesiyle ilgili

yaptıkları dosya sayısı, ilk görev başladıkları laboratuvar, kişisel özellikler ve son bir yıl içerisindeki görev değişikliklerinin deneyimlere etkisi kriterleri değerlendirilmeye alınmıştır. Buna göre inceleme sonucunda oluşturulan kanaat oluşturma tablosunda yüzde yüz isabetli karar veren bir incelemeciye rastlanılmamıştır.

En az hatayla karar veren incelemecinin hata oranı %6, başarı oranı %94 olmuş ve üç yıllık meslek tecrübesine sahip olduğu tespit edilmiştir. En çok hatayla karar veren incelemecinin ise hata oranı %26, başarı oranı %74 olmuş beş yıllık meslek tecrübesine sahip olmakla birlikte sekiz aydır idari bir görevde bulunması sebebiyle yeteneklerinde kayıplar olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bunun dışındaki incelemecilerin hata oranı ortalama %15.5, başarı oranı ortalama %84,5 olduğu tespit edilmiştir. İncelemeye katılan personelin kişisel algı kapasitelerinin öne çıktığı, kıdemli incelemecilerin kendilerine fazla güvenmelerinden dolayı hatalı görüş bildirdikleri değerlendirilmiştir.

Çalışmanın zayıf tarafı kontrol grubunun kullanılmamış olmasıdır. Doküman inceleme konusuyla ilgisi olmayan, hiç imza incelemesi yapmamış, 91

en az meslek yüksek okulu mezunu olan bir grup ileriki dönemde kontrol grubu olarak çalışmaya dahil edilmesinin fayda sağlayacağı düşünülmüştür. Standart Seviye Yeterlilik Testlerinin oluşturulması hususunda daha önceden örnek teşkil edecek nitelikte bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, üniversitelerin son sınıfında okuyan sosyoloji, psikoloji, fizik, kimya, mimarlık ve güzel sanatlar grafik bölümü öğrencileri arasında el yazısı ve imza kullanılarak bir algı testi yapılmıştır (Arslan, 2001).

Testlerde kullanılan tablo sayesinde yapılan tespitler görsel hale getirilerek somutlaştırdığından zaman açısından tasarruf sağlandığı değerlendirilmiştir.

Bütün incelemecilerin ortak olarak hatalı karar verdikleri "SSYT-6-A" inkar kastıyla atılan bir imzanın herhangi bir imza model alınmadan uydurma suretiyle atıldığı yönündeki kanaati hariç, farklı yerlerde hata yapması doğrulama tekniğini imza incelemelerinde uygulama gerekliliğini ortaya koymuştur.

92

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Adli İmza İnceleme Uzmanlarına İmza İncelemeleriyle İlgili Uygulanabilecek Yeterlilik Testlerinin Belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada;

- İmza incelemeleriyle ilgili oluşturulacak yeterlilik testlerinde; gerçek imzalarla birlikte, belirlenen dokuz imza sahtecilik yönteminin de kullanılmasının gerekli olduğu ortaya çıkmıştır.
- Geleneksel yöntemlerle kendine özgü kurallar içerisinde yapılan adli imza inceleme işlemi, oluşturulan inceleme ve kanaat oluşturma tablosu ile sistematik bir metotla yapılabileceği ve bu tablonun uygulamasının zaman kaybını önlediği gözlemlenmiştir.
- Çalışmaya dahil olan incelemecilerin ulaştığı sonuçlar; görev yaptığı laboratuvarların iş yoğunluğu, genel dosya sayısı ve bunun içerisindeki imza incelemesiyle ilgili olgu sayısı ile paralellik göstermiştir.

- İnceleme yapan personelin idari veya diğer görevlerde çalışması durumunda dikkat yoğunlaşmasının farklı alanlara kayması sebebiyle yeteneklerinden uzaklaştıkları görülmüştür.
- Kişisel olarak kendisine az güvenen incelemecilerin müspet ya da menfi görüş bildirmekten kaçındıkları görülmüştür.
- İncelemecilerin farklı yerlerde hata yapması doğrulama tekniğini imza incelemelerinde uygulama gerekliliğini ortaya koymuştur.
- Uygulanan test sonuçlarında hatalı karar verilen kanaatlerin incelemeciyle beraber değerlendirilmesi, incelemecinin imza incelemesindeki eksikliklerini görmesini sağlamıştır.

93

- Çalışmada incelemeci olarak görev alan grup, testleri gerçek bir olgu gibi algılamadıkları ve bu nedenle olayın vicdani boyutunun eksik kalması incelemeciye dikkatsizliğe sevk etmiştir.
- Bu tarzda hazırlanacak yeterlilik testlerinin yılda bir defa hazırlanarak uzmanlara uygulanmasının uzmanın eksikliklerini tespit etmek ya da kendine güvenini artırmak amacıyla fayda sağlayacağı değerlendirilmiştir.
- Bu çalışma sonucunda lâboratuvarda gerçek olgular üzerinde adli imza incelemesi yapılırken; inceleme ve kanaat oluşturma tablosunun kullanılabilir olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak, tabloya incelenecek belge üzerindeki imza ile hangi şahsın imzasının mukayese edileceği bilgilerinin yazılması, dosya ve uzmanlık numarasının belirtilmesi, uzmanın tespitleri, ulaştığı sonuç ve varsa değerlendirmesinin yazılacağı bölümün eklenmesi, diğer uzman veya uzmanların aynı materyalleri incelemesi sonucunda farklı bir görüş oluşması durumunda konu tartışılmalıdır. Bunun sonucunda görüşlerde bir değişme olursa gerekçelerini yazacağı bölümünde eklenerek A-4 ebadında bir kağıdın ön ve arka yüzünün matbu bir tablo şeklinde kullanılmasının uygun olacağı görüşüne varılmıştır (Tablo 5.1).

94

Uzmanlık No :

Dava Dosya No :

Karşılaştırılan Materyallerin Tanımlanması

Tetkik Edilecek İmza :

Mukayese İmza Sahibi :

İNCELEME VE KANAAT OLUŞTURMA TABLOSU

Tetkik konusu imza ile mukayese imzalar arasındaki karşılaştırma kriterleri.

Benziyor Benzemiyor Belirleyici Kriterler

1. İmzaların genel şekli.
2. İmzaların başlangıç hareketlerinin yapılışı.
3. İmzaların bitiş hareketlerinin yapılışı.
4. İmzaların kalem baskısı ve işleklik derecesi.
5. İmzalar içerisindeki harf karakterlerinin yapılışı.
6. İmzalar içerisindeki buklelerin tersimi.
7. İmzalar içerisindeki kalem kaldırma hareketleri.
8. İmzalar içerisindeki çizgisel hareketlerin akış yönü.
9. İmzalar içerisindeki noktalama işaretlerinin yapılışı ve pozisyonu.
10. İmzalar içerisindeki sedil işaretlerinin yapılışı ve pozisyonu.
11. İmzaların meyil ve istikamet pozisyonu.
12. İmzalar içerisindeki itiyadi özellikler.
13. Mürekkep özelliği.
14. Diğer fiziksel özellikler (imzanın iç dizaynı, açısız konum, fulaj izi).
15. Kaligrafik özellikler.

TOPLAM

j

mza karşılaştırması sonucunda oluşan kanaat derecesi.

1. Eli ürünü olduğu kanaatine varılmıştır.

2. Kuvvetle muhtemel eli ürünü olduğu kanaatine varılmıştır.
3. Eli ürünü olabileceği kanaatine varılmıştır.
4. Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmıştır.
5. Müspet ya da menfi bir kanaat bildirmek mümkün olamamıştır.

Eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır?

1. Serbest taklit.
2. Bakarak taklit.
3. Üstten kopya.
4. Karbon kağıdı kullanılarak kopya.
5. Fulaj (kalem baskı) izi yöntemiyle kopya,
6. Pul transferi.
7. Belgeye transfer (fotokopi, tarayıcı, dijital fotoğraflama).
8. Herhangi bir imza model alınmadan uydurma suretiyle.
9. İnkâr kastıyla.

Adı ve Soyadı : İmza

Görevi :

İnceleme Tarihi :

Tablo 5.1: İnceleme kanaat bildirme tablosunun gerçek olgular üzerinde imza incelemesi yaparken kullanılması önerilen şeklinin ön yüzü.

95

Uzmanlık No :

Dava Dosya No :

Düşünce ve Teklifler :

Kanaat Değişikliği Oldu İse Gerekçeler :

Tablo 5.1: İnceleme kanaat bildirme tablosunun gerçek olgular üzerinde imza incelemesi yaparken kullanılması önerilen şeklinin arka yüzü.

96

ÖZET

Doküman İnceleme Uzmanlarına İmza İncelemeleriyle İlgili Yeterlilik Testlerinin Uygulanması Üzerinde Bir Araştırma

Bu çalışmada imza örnekleri belirlenmiş, 20 kişilik denek grup üyesinin her birine üçer adet kambiyo senedi verilerek; ayakta, oturarak ve inkar kastıyla imza atmaları sağlanmıştır. Sonra, bu senetler üzerindeki imzalar model alınarak serbest taklit, bakarak taklit, üstten kopya, karbon kağıdı kullanılarak kopya, fulaj izi yöntemiyle kopya, pul transferi, belgeye fotokopi makinesi kullanılarak transfer, herhangi bir imza model alınmadan uydurma yöntemiyle imza sahtecilikleri yapılmıştır. Her bir imza modeliyle ilgili beşer adet gerçek ve sahte imzalardan oluşan 100 adet senet, üzerinde imza incelemesi yapılmak üzere tanzim edilmiştir. Ayrıca, imza örnekleri alınan 20 kişinin karşılaştırmada kullanılmak üzere huzurda ve samimi üç adet belgeden oluşan mukayese imza örnekleri temin edilmiştir.

İncelemecilerin kanaat ve değerlendirmelerini yapabilecekleri inceleme ve kanaat bildirme tablosu oluşturulmuştur, bu tablonun içerisinde imza incelemesinde dikkate alınan parametreler belirlenmiştir. Bunlar; tetkik konusu imza ile mukayese imzalar arasındaki karşılaştırma kriterleri, imza karşılaştırması sonucunda oluşan kanaat derecesi, eli ürünü olmadığı kanaatine varılmış ise hangi tür imza sahtecilik yöntemi kullanılmıştır başlıkları altında toplanmıştır.

Testler üç farklı ilde konuşlanmış laboratuvarında çalışan 12 incelemeciye uygulanmıştır. İnceleme sonucunda hazırlanan kanaat bildirme tablosunda yüzde yüz isabetli karar veren bir incelemeciye rastlanılmamıştır. En az hatayla karar veren incelemecinin hata oranı %6, başarı oranı %94 olmuş ve üç yıllık meslek tecrübesine sahip olduğu tespit edilmiştir. En çok hatayla karar veren incelemecinin ise hata oranı %26, başarı oranı %74

olmuş beş yıllık meslek tecrübesine sahip olmakla birlikte sekiz aydır idari bir görevde bulunması sebebiyle yeteneklerinde kayıplar olduğu değerlendirilmiştir. Diğer on incelemecinin hata oranı ortalama %15.5, başarı oranı ortalama %84,5 olduğu tespit edilmiştir.

Uzman ve uzman yardımcısı personelin kişisel algı kapasitelerinin ön çıktığı, kıdemli incelemecilerin kendilerine fazla güvenmeden kaynaklanan hatalı görüş bildirdikleri değerlendirilmiştir.

İncelemecilerin genelde birbirlerinden farklı yerlerde hata yapmaları bu alanda doğrulama tekniği kullanarak inceleme yapmanın gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler; Adli İmza, İnceleme, Kanaat Derecesi, Sınıflandırma, Yeterlilik Testi.

97

SUMMARY

An Investigation On Proficiency Test Applications Relating Signature Examinations To The Document Examiners

In this study; each of 20 people whose signatures were chosen before were signed to 3 bonds while on feet, sitting and self forgery. And then taking this signatures as models, freehand simulations, authorship of simulations, tracing, tracing by using carbon paper, tracing by method of indented impressions, translation of signature on stamp onto the document, translation of signature by photocopy and simulated signatures were formed. 100 bonds which had genuine and forged signatures consisted of 5 signatures of each of 20 people. Additionally, as a comparison material; each of chosen 20 people specimen signatures and the course of business signatures, were obtained.

In order to write the examiners conclusions, a table of "Examination and Determination of Certainty" was formed and the main parameters of the signature examinations determined in it. The main parameters of the signature examinations consist of the criterions of comparison between the questioned and comparison signatures, scales of certainty, and if it was concluded that the inconclusive after the signature examination, which method of signature forgeries was used.

Tests were applied to the 12 examiners working in laboratories established located in 3 different cities. After the examinations, there is no examiner concluded that 100% correct result who has the 100 % success rate or whose success reached 100 % correctness/precision. The maximum success of the examiner, with having 3 years of experience, scored 6% failure and 94% success. The least success of the examiner, having 5 years of experience, scored 26% failure and 74% success and this result might be caused of being away from his job and suffering his skills for 8 months. The average success of other ten examiners was approximately 15.5% failure and 84.5% success.

It is observed that the personal sensation capacity has been important for document examiner and assistant document examiner. It can be concluded that the senior examiners made mistakes in the scale of the certainty, because of their self confidence.

Finally, it is realized that the examiners who made different mistakes in the scale of his certainty on different tests should be verify verified their conclusions with each other.

Keywords: Forensic signature, examination, the scale of certainty, classifying, proficiency test.

98

KAYNAKLAR

ARSLAN, N. (2001). Adlî Amaçlı El Yazısı ve İmza İncelemelerinde Güzel Sanatların Yeri ve Önemi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Adanan TEPEÇİK.

BİRİNCİOĞLU, İ. (2005). “Adlî Belge İncelemesinin Tarihçesi, Yazının Anatomo-Nöro-Fizyolojisi” Editör, AŞIÇIOĞLU, F. Adili Belge İncelemesi içinde, Beta Yay., İstanbul, s. 1-16.

ÇINAR, T. (2005). “ El Yazısı ve İmza İncelemeleri” Editör, AŞIÇIOĞLU, F. Adili Belge İncelemesi içinde, Beta Yay., İstanbul, s. 59-84.

DEMİRAĞ, M. (2000). Adlî Amaçlı Doküman İncelemelerinde Klasik Yöntemlerle Video Spektral Yöntemlerin Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adlî Tıp Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Hatice KÖKTEN.

ELEN, D. (1997). The Scientific Examination of Documents, Methods and Techniques, Second Edition, Taylor&Francis, s. 4.

FREZER, P. (1899), Manuel For The of Documents , Philedehhia.

HAGAN, W. E. (1894), A Treatise on Disputed Handwriting, Albany, New York.

HARRISON, R. H. (19958), Suspect Documents Their Scientific Examination, Published by Praeger, New York.

99

<http://www.tdk.gov.tr/ttdksozluk/sozbul.ASP?kelime> Erişim Tarihi:01.03.2006. saat:15.15.

<http://www.enfsi.org/aboutenfs> 16.3.2006 saat; 12.30.

<http://www.kpl.gov.tr/pl tarihce.htm> 17.03.2006 saat 15.30.

<http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/sozbul.ASP?kelime>, 05.04.2006 saat 01.20.

(<http://www.adli-sicil.gov.tr/ISTATIST.HTM>) tarih: 24.05.2006 saat:16.00.

MORRIS, R.N. (2000). Forensic Handwriting Identificütion, Academic Pres, s. 1998.

OSBORN, A. S. (1929), Questioned Documents, Second Edition, Published by Boyd Print. Co., United States of America.

OSBORN, A. S. (1946), Questioned Documents Problems, Second Edition, Published by Boyd Printing. Co., New Jersey.

SALA, S. (2005-a). “Yazı ve İmza Nedir? Çağdaş Anlamda El Yazısında Kullanılan Enstrümanlar Nelerdir?” Editör, AŞIÇIOĞLU, F. Adili Belge İncelemesi içinde, Beta Yay., İstanbul, s. 21-45.

SALA, S. (2005-b). “Karşılaştırma Belgeleri” Editör, AŞIÇIOĞLU, F. Adili Belge İncelemesi içinde, Beta Yay., İstanbul, s. 87-97.

STEVEN , A. S. (995). Forensic Signature Examination, Illinois, s. 3-78.

TAPAN, B. (20 Şubat 2006) Cumhuriyet Gazetesi, s.6.
100

YARDIMCI, M.M. (2003). Adli El Yazı İncelemelerinde Kaligrafik Özellik Gösteren Harf Karakterlerinin Yapılışlarına Göre Sınıflandırılması, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli Tıp Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Şahan SAYGI.

WHITE, P. (1998). Crime Scene To Court The Essentials of Forensic Science, Peston Press Ltd, London, s. 40.

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Kabul Tarihi: 1.3.1926.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Kabul Tarihi: 26.9.2004.

1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Kabul Tarihi: 4.4.1929.

5271 Sayılı Ceza Mahkemesi Kanunu, Kabul Tarihi: 4.12.2004.

1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Kabul Tarihi: 18.6.1927.

Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adli Yargı Adalet Komisyonlarının Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik, Kabul tarihi: 01.06.2005.

101

ÖZGEÇMİŞ

I. Bireysel Bilgiler

Adı : Salih

Soyadı : SALA

Doğum Yeri ve Tarihi : Çorum / 01.05.1968

Uyruğu : T.C.

Medeni Durumu : Evli

Askerlik Durumu : Muvazzaf Subay

İletişim Adresi ve Telefonu : Jandarma Kriminal Daire

Başkanlığı Doküman İnceleme Şube Müdürü

Tel : 0 312 464 70 90

Cep : 0 505 350 72 50

Beytepe / ANKARA

II. Eğitimi (tarih sırasına göre yeniden eskiye doğru)

1. Yüksek Lisans : 2005 Ankara Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi

(Kent ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı.

2. Lisans : 2004 Anadolu Üniversitesi İktisat

Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü.

3. Lise : 1985 Jandarma Hazırlama Okulu.

4. İlköğretim : 1982 Açık Alın İlköğretim Okulu.

III. Unvanları (tarih sarasına göre eskiden yeniye göre)

1. 1992 Grafoloji ve Sahtecilik Uzmanı.

2. 2004 Doküman İnceleme Uzmanı.

102

IV. Mesleki Deneyimi

Grafoloji ve Sahtecilik konusunda yurtiçi ve yurtdışında

(İtalya) kurs gördükten sonra, sırasıyla 1992 yılından

itibaren Jandarma Kriminal Daire Başkanlığında Grafoloji

ve Sahtecilik Uzmanı, 1995-2000 arası Van Jandarma Bölge Kriminal Laboratuvar Şube Müdürlüğünde Grafoloji ve Sahtecilik Laboratuvar Amiri, 2000-2005 Jandarma Kriminâl Daire Başkanlığı Doküman İnceleme Şubesinde Uzman olarak görev yaptım, 2005 tarihinden itibaren de Doküman İnceleme Şube Müdürü olarak görev yapmaktayım.

V. Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar

Avrupa Adlî Bilimler Enstitüsü Ağı "European Network of Forensic Science Institutes" (ENFSI) alt çalışma grubu olarak faaliyetini sürdürün;

1. Avrupa Adlî Belge İnceleme Çalışma Grubu "European Document Experts Working Grup" (EDEWG).
2. Avrupa Adlî Elyazıları İnceleme Grubu "European Network of Forensic Handwriting Experts" (ENFHEX).

VI. Bilimsel İlgili Alanları

1. SALA, S., SALDIK, S. (1993). "Grafoloji ve Sahtecilik Laboratuvarlarının Çalışma Alanları" Jandarma Dergisi içinde, Kozan Ofset, Sayı: 75, s. 28-29.
2. SALA, S. (2005). "Yazı ve İmza Nedir? Çağdaş Anlamda El Yazısında Kullanılan Enstrümanlar Nelerdir?" Editör, AŞIÇIOĞLU, F. Adili Belge İncelemesi içinde, Beta Yay., İstanbul, s. 21-45.
3. SALA, S. (2005). "Karşılaştırma Belgeleri" Editör, AŞIÇIOĞLU, F. Adili Belge İncelemesi içinde, Beta Yay., İstanbul, s. 87-97.

103

4. SALA, S. (2005). Kapitalist Üretim Tarzının Çevre Üzerindeki Baskısı ve Sürdürülebilir Kalkınma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Kent ve Çevre Bilimleri) Ana Bilim Dalı Dönem Projesi, Danışman: Doç. Dr. Aykut Namık ÇOBAN.

VII. Bilimsel Etkinlikleri

Belge Sahtecikleri ve Sahte Paralar hakkında Seminer, Oyak Bank Küçük Esat Şubesi personeline 2 saat süreli verildi 2004.

VIII. Diğer Bilgiler

1. İstanbul Avrupa Adlî Bilimler Akademisi "Europeon Acedemy of Forensic Science" toplantısı 2003.
2. Belgelerin Emniyet Özellikleri ve Kontrol Esasları semineri 2004.